

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA

**Úton az egyetemi tanulmányok során megszerzett készségek fejlesztése felé:
Egy kvalitatív kutatás a gazdasági diplomások álláshirdetéseiből
Towards the Development of the Skills Acquired from University Studies:
A Qualitative Study of the Economics Graduates' Job Ads**

Lükő Loretta

Gazdálkodástudományi Kar

Gazdálkodási és menedzsment alapképzés

Gazdálkodáselméleti specializáció

III. évfolyam

Témavezető: Madari Zoltán, tanársegéd

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés	1
1.	Témaválasztás	1
2.	Relevancia	1
3.	Kutatási kérdés, hipotézis.....	2
II.	Szakirodalmi áttekintés	2
1.	Fogalomrendszer	2
2.	Nemzetközi kutatások	5
3.	Magyar kutatások	6
III.	Adat, kutatási módszertan	10
1.	Álláshirdetések	10
2.	Képességmátrixok	10
3.	Kérdőív.....	11
4.	Mélyinterjú	12
IV.	Elemzés	12
1.	Álláshirdetések	14
2.	A Budapesti Corvinus Egyetem képességmátrixai	16
3.	Kérdőív.....	20
4.	Interjú	28
V.	Konklúzió	31
VI.	Hivatkozások.....	33
VII.	Mellékletek.....	37

Ábrajegyzék

1. ábra: A felsőoktatás rendszere, forrás: (Bálint, Dunay, & Kozma, 2012, old.: 247)	7
2. ábra: A gazdálkodási és menedzsment alapképzésen elérhető specializációk Forrás: gazdálkodási és menedzsment képzési program (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)	16
3. ábra: A hallgatók szakonkénti megoszlás, forrás: saját diagram	20
4. ábra: A hallgatók tanulmányi előrehaladása, forrás: saját diagram.....	21
5. ábra: A diploma fontosságának okai, forrás: saját diagram	21
6. ábra: A releváns munkatapasztalat szerzés fontosságának okai, forrás: saját diagram.....	22
7. ábra: A munkavégző hallgatók pozíciói, forrás: saját készítésű szófelhő.....	23
8. ábra: A releváns munkatapasztalat időtartamának megoszlása – Jelenleg is dolgozó hallgatók, forrás: saját hisztogram	23
9. ábra: Az egyetemen gyakorlatias tudásra tesztek szert, Forrás: saját ábra.....	26
10. ábra: A felsőfokú végzettséget szerzett, 25-34 éves korosztály népességen belüli aránya, Forrás: (Eurostat) Megjegyzés: A magyarországi adatok esetében 2001-ben, mindkét idősor esetében pedig 2014-ben volt törés az idősorban.	37
11. ábra: A legtöbbször elvárt skillek az online álláshirdetésekből az Európai Unió 27 országában 2021-ben (ESCO level 2) Forrás: (Cedefop, 2023).....	39
12. ábra: A legtöbbször elvárt skillek az online álláshirdetésekből Magyarországon (ESCO level 2) Forrás: (Cedefop, 2023)	40
13. ábra: A munkavégzés, és az ebből releváns munkavégzés időtartama, dolgozott kategória Forrás: saját diagram	43

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Az álláshirdetésekből előforduló skillek foglalkoztatási kategória szerinti bontásban, Forrás: (Bennett, 2002, old.: 12)	6
2. táblázat: Elvárt képességek, kompetenciák (eredeti táblázat kivonata), forrás: (Berde, és mtsai., 2006, old.: 83).....	9
3. táblázat: Alapszakos hallgatók heti időbeosztása (saját táblázat), Forrás: (Eurostat).....	13
4. táblázat: Üzleti, közigazgatási és jogi hallgatók heti időbeosztása (saját táblázat), forrás: (Hauschildt, Gwosc, Schirmer, & Wartenbergh-Cras, 2021)	14
5. táblázat: Az álláshirdetésekből előforduló skillek hard és soft skillek szerinti csoportosításban Forrás: saját táblázat	15

6. táblázat: Jaccard-hasonlóság és koszinusz távolság eredmények – Alapképzések, forrás: saját táblázat	18
7. táblázat: Jaccard-hasonlóság és koszinusz távolság eredmények – Alap- és mesterképzés, forrás: saját táblázat.....	18
8. táblázat: Alap-és mesterképzésen résztvevő hallgatók száma 2012-2022, Forrás (Központi Statisztikai Hivatal, 2023).....	19
9. táblázat: Hallgatók nem releváns munkapasztalattal (dolgozott kategória), forrás: saját táblázat	24
10. táblázat: Az egyetem és a munka során elsajátított, illetve aktívan használt tudás/készségek abszolút és relatív megoszlása, forrás: saját táblázat	25
11. táblázat: Az egyetem és a munka során elsajátított, illetve aktívan használt szoftverek, programozási nyelvek abszolút és relatív megoszlása, forrás: saját táblázat	26
12. táblázat: A munkaerőpiacon elvárt szoftverek és programozási nyelvek a hallgatók megítélése szerint Forrás: saját táblázat	27
13. táblázat: Oklevelet, tudományos fokozatot szerzettek száma 2011-2021, Forrás: (KSH, 2023).....	37
14. táblázat: A gazdaságtudományi szakirányra jelentkezők, első helyen jelentkezők és a felvettek számának aránya az összes jelentkezőhöz, az összes első helyen jelentkezőhöz és az összes felvetthez viszonyítva 2001 és 2020 között, Forrás: (Felvi.hu, 2023).....	38
15. táblázat: Tanulmányok melletti munkavégzők száma képzés kezdő éve szerinti bontásban, kitöltés éve: 2018 Forrás (Diplomán túl, 2023)	38
16. táblázat: Tanulmányok melletti munkavégzők száma képzés kezdő éve szerinti bontásban, kitöltés éve: 2016 Forrás (Diplomán túl, 2023)	38
17. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, tudás dimenzió Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)	41
18. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, képességs dimenzió Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)	42
19. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, attitűd dimenzió Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)	42

20. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, autonómia és felelősség dimenzió Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023) 43

Absztrakt

Az Eurostat adatbázisa alapján hazánkban évről évre nő azok száma, akik felsőfokú képesítést szereznek. Amíg 2000-ben a 25-34 éves korosztálynak mindössze 14,6%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, addig ez a szám a 2021-re már 32,9%-ra, több, mint a kétszeresére emelkedett. Ezzel párhuzamosan egyre több elvárás jelenik meg a munkaerőpiacon a pályakezdőkkel szemben. Különösen nehéz helyzetben vannak a gazdaságtudományi diplomások, mert évek óta ez a legnépszerűbb továbbtanulási irány. A kutatásom során három oldalról - munkaerőpiaci, hallgatói és egyetemi - vizsgálom meg, hogy elegendő-e az egyetem során megszerzett tudás és az elsajátított képességek a munkaerőpiaci érvényesüléshez. Az álláshirdető platformokon (Profession, LinkedIn, Zyntern) megtalálható pályakezdőknek szóló, gazdasági irányú állásokból egyszerű véletlen mintát vettem. Ezek kvalitatív elemzése során a hirdetésekben szereplő elvárásokat összevetettem a Budapesti Corvinus Egyetem gazdasági képzési programjaiban (alapképzések, illetve mesterképzések) szereplő képességmátrixok elemeivel. Továbbá megvizsgáltam, hogy mekkora az átfedés az egyetem gazdasági alapszakjai között, illetve, hogy mennyiben nyújt többet egy mesterképzés. Kérdőíves felmérés keretén belül a hallgatókat is megkérdeztem, hogy saját bevallásuk szerint eddigi tanulmányaik során, és amennyiben dolgoznak, a munkavégzés keretein belül milyen képességekre tettek szert, és ezek mennyire vannak egymással átfedésben. Végezetül pedig a Budapesti Corvinus Egyetem oktatási rektorhelyettesét kérdeztem meg az egyetem stratégiai céljairól, illetve arról, hogy hogyan követi az intézmény a munkaerőpiaci trendeket.

According to the Eurostat database, the number of people in Hungary who obtain a higher education degree is increasing every year. While in 2000 only 14.6% of the 25-34 age group had a higher education degree, by 2021 this number had more than doubled to 32.9%. At the same time, more and more expectations are emerging in the job market for graduates. Economics graduates are particularly disadvantaged, as this has been the most popular field of study for years. In my research, I examine from three perspectives - labor market, student, and university - whether the knowledge and skills acquired during university studies are sufficient

for successful integration into the job market. I took a simple random sample of job advertisements for economics-related entry-level positions available on job advertising platforms (Profession, LinkedIn, Zyntern). During the qualitative analysis of these advertisements, I compared the expectations listed with the elements of the skill matrices of the economics training programs at the Corvinus University of Budapest (both undergraduate and graduate). I also examined the overlap between the economics undergraduate programs at the university and how much more a master degree offers. Within the framework of a questionnaire, I also asked students about the skills they have acquired during their studies and, if they are working, how much overlap there is between their work-related skills and their academic skills. Finally, I asked the Vice-Rector for Education at the Corvinus University of Budapest about the institution's strategic goals and how it follows labor market trends.

I. Bevezetés

1. Témaválasztás

Az Eurostat adatbázisa alapján hazánkban évről évre nő azok száma, akik felsőfokú képesítést szereznek. Amíg 2000-ben a 25-34 éves korosztálynak mindössze 14,6%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, addig ez a szám a 2021-re már 32,9%-ra, több, mint a kétszeresére emelkedett (Eurostat). Emellett több éve a legnépszerűbb továbbtanulási irány a gazdaságtudományok: 2021-ben közel minden ötödik¹ hallgató gazdasági és irányítás képzési területen szerzett oklevelet, tudományos fokozatot. (Lásd 13. táblázat) A felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának a növekedésével egyre nagyobb a verseny, egyre több elvárás jelenik meg a munkaerőpiacon a pályakezdőkkel szemben. Jogosan merül fel a kérdés, hogy vajon elegendő-e az egyetem során megszerzett tudás, képesség a munkaerőpiaci érvényesüléshez, és mit tehetünk, hogy kiemeljük magunkat diplomás társaink közül?

2. Relevancia

A magyarországi Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR)² Frissdiplomás kutatása 2010 óta minden évben végez felmérést az egy, három és öt éve abszolutóriumot szerzettek körében. A 2015-ben gazdaságtudományok képzési területen, alapképzésben, nappali munkarendben végzettek 57,6%-a végzett szakmai munkát a diplomaszerzés előtt, míg a 2017-ben végzettek már több mint 60%-a. A mesterhallgatók esetében még nagyobb ez a szám: a 2017-ben végzettek 76,13%-a végzett szakmai munkát abszolválás előtt. A Diplomás Pályakövetési Rendszer azonban a friss diplomások mellett, aktív hallgatói kutatást is végez szintén 2010 óta, ami az aktív hallgatói jogszonnyal rendelkezők munkaerőpiaci helyzetéről, munka melletti tanulási aktivitásáról, illetve a képzéssel való elégedettségéről gyűjt adatokat. A legfrissebb, 2018-as adatok alapján emelkedő tendencia figyelhető meg a tanulmányok melletti munkavégzők arányában: a gólyák 40%-a, a másodévesek 49%-a és a harmadévesek 56%-a végez munkát tanulmányai mellett. A beállított szűrők ebben az esetben is a gazdaságtudomány képzési terület, alapképzés és a nappali munkarend voltak (Diplomán túl, 2023). Összeségében

¹ Az oklevelet tudományos fokozatot szerzettek 19,3 %-a gazdaság és irányítás területéről származott.

² A magyarországi Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) adatfelvételi módszere az online kérdőíves megkérdezés. A végzettek megkeresését és az adatfelvételt jelenleg a DPR országos programjában részt vevő felsőoktatási intézmények végzik, a saját végzettjeikről rendelkezésükre álló belső címlisták és az Oktatási Hivatal Felsőoktatási Elemzési Főosztálya által biztosított központi kutatási módszertan alapján. (Diplomán túl, 2023)

azt mondhatjuk, hogy a hallgatók fele végez munkát egyetemi tanulmányuk mellett, aminek háttérében természetesen számos ok állhat, kutatásom során ezekre is keresem a választ.

A Budapesti Corvinus Egyetemen szerzett diploma értéke különösen releváns kérdés a négy évvel ezelőtti bekövetkezett modellváltás miatt, amelynek során alapítványi fenntartású intézménnyé vált az intézmény. Ezt további átalakítások követték, amelyek mind egy célt szolgáltak Takáts Előd, az egyetem rektora szerint: „(...) *a magyar és nemzetközi diákok számára is valós alternatívája legyen a Corvinus a nyugati nagy egyetemeknek*”. Hasonló célkitűzést fogalmazott meg Anthony Radev, az intézmény elnöke is: „Növelnünk kell az itt megszerezhető diploma értékét (...)” (Balla, 2022). De vajon, milyen eszközökkel szeretné ezt megtenni ezt az egyetem vezetése, és történt-e már előrelépés a kérdésben?

A kérdés aktualitását bizonyítja, hogy 2024 januárjában fognak diplomát szerezni azok a hallgatók, akik a modellváltást követően kezdték meg tanulmányaikat. Ez az első olyan évfolyam, akik mintaként szolgálhatnak, hogy a kitűzött cél irányába halad-e az egyetem.

3. Kutatási kérdés, hipotézis

A kutatásom során a Budapesti Corvinus Egyetemen szerezhető diploma munkaerőpiaci értékét szeretném felmérni, amelynek során a következő kérdésekre keresem a választ:

- Mekkora átfedések vannak az alapszakok között?
- Mennyiben nyújt többet egy mesterképzés?
- Elsajátítják a hallgatók a munkaerőpiac által elvárt képességeket?
- Megismernek minden olyan szoftvert, programozási nyelvet, amelyek ismerete szintén elvárt?
- Szükség van releváns munkatapasztalatra is a munkaerőpiaci érvényesüléshez?
- Összeségében: Mennyire felelnek meg a friss diplomások a munkaerőpiac elvárásainak?

Hipotézis: A releváns munkatapasztalat nélküli diplomások hátrányban vannak a munkaerőpiacon.

II. Szakirodalmi áttekintés

1. Fogalomrendszer

A klasszikus közgazdaságtan Adam Smith és David Ricardo nyomán három termelési tényezőt különböztet meg: munkaerő, tőke és föld (Stirati, 1991). Napjaink közgazdászai azonban már négy termelési tényezőt különítenek el: munkaerő, tőke, föld és a vállalkozói szellem

(entrepreneurship). A gondolat a 18. századi közgazdásztól, Richard Cantillon-tól ered, aki a vállalkozókat „különleges kockázatot viselő embercsoportként” definiálta. A későbbiekben Jean-Baptiste Say, Frank Knight és Joseph Schumpeter is foglalkozott a kérdéssel. Schumpeter szerint a termelési tényezőknek szükségük van egy koordinációs mechanizmusra, ahhoz, hogy gazdasági értelemben hasznosak legyenek, és ezt a koordinációs mechanizmust testesíti meg a vállalkozó. Úgy vélte, hogy a fejlődés akkor megy végbe, amikor a kreatív egyének a termelési tényezők új kombinációival állnak elő. Az, hogy a vállalkozói szellem valóban a munkaerőtől elkülönülő termelési tényező-e, megosztja napjaink közgazdászait (Ross, 2023).

A munkaerő iránti kereslet és kínálat a munkaerőpiacon találkozik. Sapsford a munkaerőpiacot a következőképpen definiálta: „A munkaerőpiac az egyénekből és a háztartásokból, mint munkaerő-szolgáltatást értékesítőkből, valamint a cégekből, mint munkaerő-szolgáltatást vásárlókból vagy munkaadókból áll.” (Sapsford, 1981, old.: 2) A munkaerőpiac keresleti oldala a munkaadókból, illetve a munkaerőszolgáltatások vásárlóiból áll, a kínálati oldala pedig az egyénekből és a háztartásokból tevődik össze (Sapsford, 1981). A mikroökonómiának megfelelően a kereslet és a kínálat találkozása az egyensúlyi pont, ahol a munkavállalók rendelkeznek a megfelelő kompetenciákkal, a munkaadók pedig ellentételezésként pénzt, fizetést nyújtanak.

A kompetencia definiálása korántsem egyszerű feladat, nem létezik rá koherens elmélet. Boon és van der Klink homályos fogalomként („fuzzy concept”) hivatkozik rá, amely képes áthidalni a szakadékot az oktatás és a munkaköri követelmények között (Van der & M & Boon, 2002). Hartle érvelése szerint a kompetencia az egyén olyan jellemzője, amely kiváló munkateljesítményhez vezet, továbbá megkülönbözteti a kompetencia látható (tudás és készségek) és mögöttes elemeit (emberi tulajdonságok, motivációs tényezők) (Hartle, 1995). A tudás és a készség a kompetenciához hasonlóan nehezen definiálható. Már a görög filozófusok is próbálták a tudást fogalmát meghatározni, de még napjainkig sem sikerült egy univerzálisan elfogadott definíciót létrehozni. A kutatás részét azonban nem képezi a tudás fogalmi rendszerének teljeskörű vizsgálata, így a továbbiakban az Oxford szótár definícióját tekintem mérvadónak: „A tudás (knowledge) olyan tények, információk, illetve készségek összessége, amelyekre oktatás során vagy tapasztalati úton teszünk szert”. (Oxford University press, 2023) A magyar nyelv értelmező szótárában a tudás valaminek az ismerése, ismerete. Ismeret alatt pedig hozzáértést, tájékozottságot, tapasztalatot értünk. Ezáltal a magyar tudás és ismeret szó közel azonos tartalmat hordoz, így a későbbiekben szinonimaként fogom őket használni (Bárczi, és mtsai., 1959-1962).

A magyar köznyelvben is egyre többet használt kifejezés a skill, ami a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development, továbbiakban OECD) definíciója szerint képesség és kapacitás, hogy végrehajtsunk folyamatokat felelősségteljesen, tudásunk felhasználásával, a kitűzött cél elérése érdekében³ (OECD Future of Education and Skills 2030 - Conceptual learning framework, 2019). Az OECD célja olyan politikák kialakítása, amelyek elősegítik a jólétet és az egyenlőséget. Tevékenységének szerves része az országok segítése megfelelő szakképzési programok és felnőttoktatási rendszerek kialakításában, amelyek képesek gyorsan reagálni a munkaerőpiac változó készségigényeire (OECD, 2023). A skill szó magyar megfelelőjeként szolgálhat a készség szavunk, így a továbbiakban ezt a két szót szinonimaként használom. A készségek csoportosítására többféle megközelítés létezik a szakirodalomban, a már említett OECD három csoportra osztja a skilleket: kognitív és meta kognitív skillek (pl.: kritikus gondolkodás, kreatív gondolkodás); szociális és érzelmi skillek (pl.: empátia, együttműködés); gyakorlati és fizikai skillek (pl.: kommunikációs technológiai eszközök használata)⁴. Az OECD 2030-as oktatási projektje további három csoportját azonosította a kompetenciáknak: értékteremtés, feszültségek és dilemmák kezelése⁵ és felelősségvállalás.

Az OECD csoportosításánál egyszerűbb megközelítés, ha a készségeket csak kognitív és nem kognitív készségekre bontjuk fel. „Kognitív készségek alatt az adott feladatok elvégzéséhez, a felvetődő problémák megoldásához szükséges gondolkodási, tanulási, problémamegoldási készségeket hívjuk. (...) A nem-kognitív, „puha”, szociális készségek az emberek személyiségjegyeihez, temperamentumához, attitűdjeihez kapcsolódnak.” (Fazekas, 2019, old.: 24). A robotizáció és a mesterséges intelligencia egyre szélesebb körű elterjedésének következtében egyre inkább előtérbe kerülnek a nem-kognitív készségek, ugyanis ezek azok, amiket nem, vagy csak alig tudnak helyettesíteni mesterséges intelligenciával. Az amerikai Országos Gazdasági Kutatási Iroda sorozatában megjelent kutatás szerint a készségeink nem kőbevésettek születésünktől fogva, hanem az életkorral és az oktatással megfelelően változnak,

³ “Skills are the ability and capacity to carry out processes and be able to use one’s knowledge in a responsible way to achieve a goal. Skills are part of a holistic concept of competency, involving the mobilisation of knowledge, skills, attitudes and values to meet complex demands.”

⁴ “Students will need to apply their knowledge in unknown and evolving circumstances. For this, they will need a broad range of skills, including cognitive and meta-cognitive skills (e.g. critical thinking, creative thinking, learning to learn and self-regulation); social and emotional skills (e.g. empathy, self-efficacy and collaboration); and practical and physical skills (e.g. using new information and communication technology devices).”

⁵ Angolul: reconciling tensions and dilemmas, ez alatt értjük: érdekek összeegyeztetése, méltányosság, kompromisszum.

mindazonáltal a kognitív készségek jobban alakíthatóak az életkor előrehaladtával mint a nem-kognitívok (Kautz, J. Hechman, Diris, Borhans, & Weel, 2014).

Az angol szakirodalomban a nem-kognitív készségekre a soft skills, míg a kognitív készségekre a hard skills kifejezést használják. Laker & Powel hard skillek alatt a technikai képességeket érti: pl.: bizonyos szoftver, munkaeszköz vagy adat használatának a képessége. A soft skillek közé pedig, a sokkal kevésbé kézen fogható, interperszonális készségeket sorolják, mint például a hatékony kommunikáció vagy a nyitottság (Laker & Powell, 2011).

2. Nemzetközi kutatások

Az úgynevezett készségűr (“skill gap”) világszerte képezi a kutatások részét napjainkban. Egy 2018-as pakisztáni kutatás azt vizsgálta, hogy melyek azok a készségek, amit a banki szektor menedzserei elvárnak a frissen gazdasági diplomát szerzettektől, ők mégsem birtokolják azokat. A kvantitatív kutatás eredménye szerint a következő skillekben szenvednek hiányt a friss diplomások: hallgatás (listening), problémamegoldás, kommunikáció, vezetés, self-management, kritikus gondolkodás, interperszonális és elemzői készségek (Khurshid Abbasi, Ali, & Bibi, 2018). Egy hongkongi, szintén a munkaadói oldalról megközelített kutatás azokat a készségeket vizsgálja, amik ahhoz szükségesek, hogy a friss diplomások sikeresek legyenek a munka világában. A hard skillek tekintetében az analitikus gondolkodás és számítógépes ismeretek, míg a soft skillek esetében a tanulásra való képesség, nyitottság, illetve az eredményorientáltság bizonyult a legfontosabbnak (Pang, Wong, Leung, & Coombes, 2019).

A munkaerőpiac által elvárt készségek kutatásának egy másik megközelítési módja az álláshirdetéseken keresztüli elemzés. Roger Bennett kutatása során négy foglalkoztatásai kategóriából (pénzügy, általános menedzsment, emberi erőforrás menedzsment és marketing) 1 000 álláshirdetést vizsgált meg. A leggyakrabban diplomásoktól megkövetelt készségek a kommunikáció (420), IT (320), szervezés (280), csapatmunka (270), interperszonális készségek (240) és a motiváció (230) voltak. Az elvárások tekintetében azonban nem volt homogén a négy foglalkoztatási kategória. Az összességében fontosnak bizonyuló kommunikáció (42%) a pénzügyi álláshirdetések mindössze 5%-ban szerepelt elvárásként, azonban semelyik másik területen nem olyan fontosak a matematikai készségek, mint ezen a területen (Bennett, 2002).

	ρ^6	Marketing	Általános menedzsment	Pénzügy	Emberi erőforrás menedzsment
Kezdeményezés	0.035	9%	10%	2%	1%
Motiváció	0.050	9%	9%	1%	1%
Vezetés	0.014	2%	6%	1%	1%
Kommunikáció	0.019	13%	11%	5%	11%
Matematikai (numerical)	0.000	3%	3%	16%	1%
Prezentáció	0.050	7%	2%	1%	2%
IT	0.031	12%	11%	5%	4%

1. táblázat: Az álláshirdetésekből előforduló skilllek foglalkoztatási kategória szerinti bontásban,
Forrás: (Bennett, 2002, old.: 12)

A Brit Iparszövetség (Confederation of British Industry, későbbiekben CBI) 2012-es oktatási és készség kutatásában 542 munkavállalót kérdezett meg, hogy melyek a legfontosabb szempontok egy friss diplomás kiválasztásánál. A kutatás kiemelte, hogy a megkérdezett munkavállalók 37%-t tölti el aggodalommal a diplomások nem megfelelő munkatapasztalata, a csapatmunka és a problémamegoldás készségének a hiánya (Learning to grow: what employers need from education and skills, 2012).

3. Magyar kutatások

Bálint, Dunay és Kozma a következő hasonlattal éltek a kutatásukban:

„A felsőoktatás hasonló egy nagy komoly katonai potenciállal rendelkező repülőgép-hordozóhoz, amely azonban nem tud azonnal változtatni pozícióján, és a változások hatásai is csak jóval később észlelhetők.”⁷ (Bálint, Dunay, & Kozma, 2012, old.: 245)

A gazdasági és társadalmi változások üteme soha nem látott mértékű az utóbbi években, ami komoly kihívást jelent a felsőoktatás képzési kínálatának kialakításakor. Ahhoz, hogy a

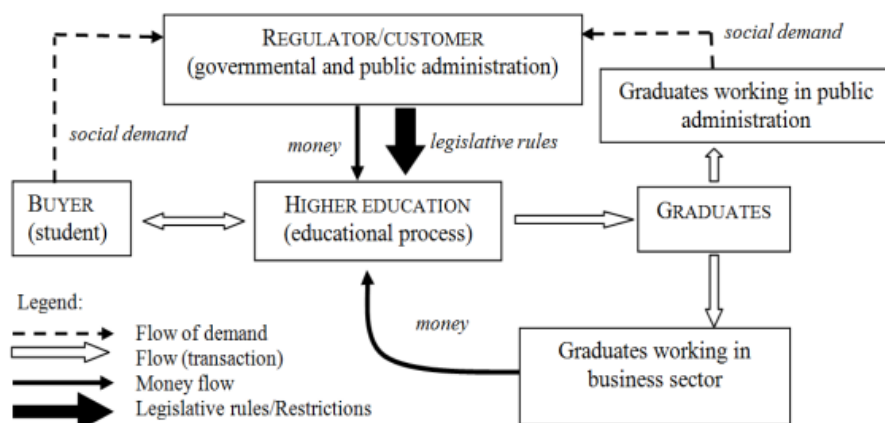
⁶ Szerző megjegyzése: “Indicates the probability that differences are due to chance, as predicted by a Likelihood Ratio Chi-square Test.” – A Pearson féle Khi négyzet próba p-értéke azt mutatja meg, hogy a kategóriák közötti különbségek a véletlennek köszönhetőek-e.

Ez alapján minden szokásos szignifikancia szinten azt állíthatjuk, hogy a foglalkoztatási kategóriák és a skilllek között van kapcsolat.

⁷ Eredeti nyelven: „Higher education is similar to a large aircraft carrier with a serious military potential, which cannot change its position immediately, and the impacts of the changes may be detected much later.”

diplomások tudása versenyképes legyen a munkaerőpiaci elvárások előrejelzésére van szükség, ami aligha könnyű feladat (Gebei & Vincze, 2020).

A felsőoktatási rendszerben a hallgatók jelennek meg fogyasztóként, míg az állam szabályozó szerepet tölt be. Meghatározza a felsőoktatás in- és outputjait, továbbá felel az oktatás megfelelő színvonaláért. A cél a kutatások ösztönzése, illetve a képzések megfelelő mennyiségben és minőségben való rendelkezésre állása (Bálint, Dunay, & Kozma, 2012).

1. ábra: A felsőoktatás rendszere, forrás: (Bálint, Dunay, & Kozma, 2012, old.: 247)

Ahhoz, hogy megfelelő tudású és képességű diplomások lépjenek ki a munkaerőpiacra, szükség van a versenyszféra és a felsőoktatási rendszer kooperációjára. Bálint, Dunay és Kozma kutatásukban egy best practise-t mutatnak be az együttműködésre. A Szent István Egyetem gazdálkodási és menedzsment szakjának esetében a vállalati szektor tagjai megjelennek az oktatásban előadókként, témavezetőkként, illetve gyakornoki helyeket biztosítanak, amelyek végén pedig értékelik a hallgatók teljesítményét, javaslatokat tesznek az oktatás javítására.

A karriertkövető felmérések szintén az oktatás színvonalának értékelésére szolgálnak. A kutatás tárgyát képező egyetemen is sor került ilyen felmérésre 2011-ben az egyetem valamennyi alapszakján. A színvonal értékeléséhez mérvadó lehet, hogy a hallgatók milyen gyorsan, illetve milyen pozíciókban helyezkednek el a diplomaszertést követően. A felmérés válaszadóinak 37%-a válaszolta azt, hogy nagyon könnyen vagy könnyen tudott elhelyezkedni abszolválás után. Ami pedig az egyetemen megszerzett tudás alkalmazhatóságát illeti, 40% jelölte nagyon hasznosnak, illetve könnyen alkalmazhatónak azt (Bálint, Dunay, & Kozma, 2012).

A 2006-os Diplomával a munkaerőpiacon című tanulmány a munkaadók pályakezdőkkel szemben támasztott elvárásaival foglalkozik. A kutatás részét képezte több munkaadóval lefolytatott mélyinterjú, illetve álláshirdetésekből megjelenő elvárások elemzése. Előbbi során több interjú alany is éles kritikát fogalmazott meg a pályakezdők mentalitásával szemben:

„A munkáltatók sokszor úgy látják, hogy a pályakezdők zöme a legalapvetőbb feltételeknek sem felel meg, diplomáján kívül nincs sem használható szakmai tudása, sem gyakorlata, sem valódi motivációja az adott munka (vagy általánosságban a munka) iránt.” (Berde, és mtsai., 2006, old.: 13)

A kritika címzettje a pályakezdők mellett a felsőoktatási rendszer is, ami egyáltalán nem, vagy csak részben foglalkozik a munkaerőpiac által elvárt kompetenciák fejlesztésével. Ebből pedig az következik, hogy a diploma csak szükséges, de nem elégséges feltétele a munkaerőpiaci érvényesülésnek. A megkérdezett multinacionális cégek a szaktudás, nyelvtudás, személyes kompetenciák együttesét igénylik, de az elemzést nagyban nehezíti, hogy a munkaadók legtöbbször nem egzakt elvárásokat fogalmaznak meg, hanem korábbi munkatapasztalat elvárásával tömlik be a definiálás hiányából keletkező űrt (Berde, és mtsai., 2006). A szakmai gyakorlat kötelező mivolta és a duális képzések térhódítása részben válaszul szolgálhat a munkaerőpiac igényeire. A Budapesti Corvinus Egyetem képzésein 320 vagy 480 órányi (8 hét vagy 12 hét⁸) szakmai gyakorlatot kell egybefüggően teljesíteniük a hallgatóknak, azonban ez aligha elégíti ki az álláshirdetések több éves munkatapasztalati elvárásait. A duális képzés megoldást jelenthet, de a kutatás középpontjában álló intézményben ez a képzési forma csak mesterképzésen és mindössze két képzés (Sportközgazdász, Számvitel) esetében érhető el.

A tanulmány negyedik részében Híves Tamás az álláshirdetéseken keresztül tesz kísérletet a munkaadói elvárások elemzésére. Az elemzéshez használt minta jelentős része (97%) papír alapú forrásokból – újságokból, közlönyökből – származott. Emellett kizárólag olyan hirdetéseket vettek figyelembe, amik célcsoportja a diplomás munkaerő volt. A mintavételt követően az állásokat besorolták foglalkozási szakterületcsoportokba, amik közül kettő releváns a kutatásom szempontjából: kereskedelem, idegenforgalom és pénzügy, gazdálkodás⁹. Erről a két területről származott a 954 elemű minta közel fele (41%). A nyelvtudást illető elvárások tekintetében egyértelműen az angol dominált: a két szakterület állásainak a 2/3-a várt el valamilyen szintű angol nyelvtudást. A legfontosabb elvárásnak a szakmai tapasztalat bizonyult. Habár az álláshirdetések 75%-ban szerepelt csak elvárásként, ezek mindegyike legalább 2-3 éves tapasztalatot követelt meg a jelentkezőktől. Sőt a mintában szereplő állások 20%-a 5 évnél hosszabb tapasztalatot várt el. Egyéb munkatevékenységgel kapcsolatos szakmai

⁸ Heti 40 órás munkaidővel számolva.

⁹ További kialakított foglalkozási szakterületcsoportok: oktatás, jog, informatika, műszaki, egészségügy, szociális, illetve egyéb szakterület

és általános kompetenciákat azonosítottak be az elemzés során, amiket az alábbi táblázat tartalmaz:

Munkatevékenységgel kapcsolatos szakmai kompetenciák	Munkatevékenységgel kapcsolatos általános kompetenciák
Jó fellépés, jó kommunikációs képesség	Önálló munkavégzésre való képesség
Problémamegoldó képesség	Nagy munkabírási
Szervező készség	Dinamizmus
Vezetői készség	Precizitás, pontosság
Meggyőző erő	Rugalmasság
	Megbízhatóság, felelősségérzet
	Kreativitás

2. táblázat: Elvart képességek, kompetenciák (eredeti táblázat kivonata), forrás: (Berde, és mtsai., 2006, old.: 83)

Kiss László közelmúltbeli kutatásában 2007-es álláshirdetések elvárásait vizsgálta. A leggyakrabban előforduló személyi elvárások – nagyrészt a nemzetközi elvárásokkal átfedésben – a jó kommunikációs képesség, problémamegoldó készség, rugalmasság, együttműködési készség és a szervezőkészség voltak. Továbbá más kutatásokhoz hasonlóan arra a következtetésre jutott, hogy a munkatapasztalattal rendelkező jelentkezők előnyben vannak a munkaerőpiacon azokhoz a társaikhoz képest, akik nem rendelkeznek munkatapasztalattal (Kiss, 2020).

A felsőoktatás és a munkaerőpiac közötti kapcsolat megközelíthető a rangsorolási rendszerek oldaláról is. Kőmíves és Dajnoki kutatásukban az Academic Ranking of World Universities (másik nevén Shanghai Ranking, későbbiekben SJTU) és a brit Times Higher Education (korábbi nevén: The Time Higher Education Supplement) rangsorát vizsgálják. Az előbbi gyengesége, hogy nem alkalmas mindenféle felsőoktatási intézmény összehasonlítására, továbbá túlértékeli a Nobel - és egyéb díjak szerepét egy intézmény oktatási minőségében (Kőmíves & Dajnoki, 2015). A két legnívósabb mellett további rangsorok közül is válogathatunk. A Financial Times Top 100-as gazdasági egyetem listáján 2005 óta szerepel a Budapesti Corvinus Egyetem Vezetés és szervezés mesterszakja. Ezeknek a rangsoroknak a hátránya azonban, hogy nagy szerepe van a szubjektivitásnak, mert különböző szempontokat, különböző súlyozással vesznek figyelembe annak megfelelően, hogy mit tartanak meghatározónak egy egyetem minőségének az értékelésekor, ami pedig különböző eredményhez vezet.

III. Adat, kutatási módszertan

1. Álláshirdetések

A Profession, Zyntern és LindedIn álláshirdető platformokon elérhető állásokból 117 elemű véletlen mintát vettem elemzés céljából. Kizárólag a gazdasági irányú álláshirdetések relevánsak a kutatásom szempontjából, ezért a mintavétel megelőzően elvégeztem a szükséges szűrő beállításokat valamennyi platformon:

A Profession álláshirdető oldalon a részletes keresés során kiválasztott kategóriák a következők voltak:

- bank, biztosítás, bróker,
- HR, Munkaügy,
- marketing, média, PR,
- pénzügy, könyvelés.

További szűrőbeállításként szerepelt legmagasabb végzettségként az egyetem. Ezen szűrők mellett 1131 db találat volt az álláshirdető platformon, amiből 65 elemű egyszerű véletlen mintát vettem. Az egyszerű véletlen mintavétel során a mintaelemeket visszatevés nélkül választjuk ki és a sokaság minden eleme egyenlő valószínűséggel kerülhet bele a mintába.

A Zyntern esetében valamennyi gazdasági terület bekerült a szűrőkbe, amelynek következtében 120 keresési találat volt. A gyakornoki állások figyelmen kívül hagyásával erről a platformról 14 elemű EV mintát vettem. Ennek oka, hogy a Zyntern jelentősen kisebb, és elsősorban gyakornoki állásokra specializálódott álláshirdető platform.

A LinkedIn esetében beállított szűrők a következők voltak:

- Experience level: entry level
- Job function: analyst, sales, accounting/auditing, finance, business development, human resources

A találatok száma 836 volt, amiből egy 38 elemű EV mintát vettem.

2. Képességmátrixok

A Budapesti Corvinus Egyetem honlapján valamely szakhoz elérhető a képzési program, amelyek négy dimenzióban – tudás, képesség, attitűd, autonómia és felelősség – tartalmazzák a friss diplomások által megszerzett készségeket. A Budapesti Corvinus Egyetem kínálatában a 2022/2023-as tanévben 10 alapképzés és 19 mesterképzés volt elérhető. Ezek közül számomra

a gazdaságtudományi szakok relevánsak a kutatásom szempontjából, így csak az alábbi szakok képezik a kutatásom részét:

Alapszakok:

- Alkalmazott közgazdaságtan
- Gazdálkodási és menedzsment
- Gazdaságinformatikus
- Nemzetközi gazdálkodás
- Pénzügy és számvitel

Mesterszakok:

- Biztosítási és pénzügyi matematika
- Ellátáslánc menedzsment
- Gazdaságinformatikus
- Közgazdálkodás és közpolitika
- Közgazdasági elemző
- Marketing
- Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás
- Pénzügy
- Regionális és környezeti gazdaságtan
- Sportközgazdász
- Számvitel
- Vállalkozásfejlesztés
- Vezetés és szervezés

3. Kérdőív

Kérdőív keretein belül tettem kísérletet a kutatási kérdésem hallgatói oldalról történő megközelítésére. A Google Forms-on elkészített kérdőívet 2023. március 5-én 10 órakor nyitottam meg és március 23-án 10 órakor zártam le. Ez idő alatt 127 kitöltés érkezett, ami közül három bizonyult elemzésre alkalmatlannak, így az elemzést 124 elemű mintán végeztem el.

4. Mélyinterjú

Mélyinterjú keretében Dr. Vas Réka Franciskával a Budapesti Corvinus Egyetem oktatási rektorhelyettesével beszélgettem. Az ő irányítása alá tartozik az Oktatási Minőségfejlesztési és Módszertani Központ mellett az Oktatásmenedzsment, ami az oktatásirányítást támogató szakmai és adminisztratív szervezeti egység az intézményben. A pozíciójából fakadóan számos, jelen kutatás szempontjából kiemelkedő fontosságú témában osztotta meg az egyetem céljait, nézeteit, illetve bevált gyakorlatait.

IV. Elemzés

A munkaerőpiac által elvárt készségek nemcsak a kutatókat foglalkoztatja, hanem az Európai Uniót, a magyar államot és az álláshirdető platformokat egyaránt. Napjaink égető kérdése, hogy mely állások fognak megszűnni, illetve felértékelődni, és mik azok a skillek, amelyeket nem lehet mesterséges intelligenciával helyettesíteni. Az 1975-ben megalapított Cedefop abból a célból jött létre, hogy hatékony szakpolitikai döntéshozatal révén javítsa a szakképzést. Az évek során a szervezet az egész EU-ra kiterjedő megközelítéseket dolgozott ki a készségkereslet és kínálat megértésére, továbbá a szervezet szakértelme segített kialakítani az európai képesítési keretrendszert (EKKR). Cedefop skills intelligence kutatása során több mint 100 millió álláshirdetést gyűjtöttek össze és vizsgáltak meg. Az Európai Uniót tekintve a legfontosabb skill a másokkal való együtt dolgozás(csapatmunka) volt a tavalyi évben. A digitális adathoz való hozzáférés és elemzés – a második leggyakrabban megkövetelt készség – az álláshirdetések 23%-ában jelent meg, fontos szerepe van még a munkaerőpiaci érvényesülésben a problémamegoldásnak és a megfelelő információszolgáltatásnak. A magyar álláshirdetésekből szereplő legfontosabb skillek jelentős átfedést mutatnak az Európai Unióban elvárt skillekkel. A leggyakrabban elvárt skill a digitális adathoz való hozzáférés és elemzés volt, előkelő helyen szerepel továbbá a tervezés és ütemezés és a digitális eszközök használata. Összeségében azt állíthatjuk, hogy az Európai Unióban elvárt skillek és a Magyarországon elvárt skillek között nincs szignifikáns különbség (Cedefop, 2023).

Az Eurostudent Európa szerte végez felmérést az európai felsőoktatás társadalmi és gazdasági állapotáról. A hetedik, legfrissebb felmérés 2018 és 2021 között zajlott, amelynek keretén belül kb. 270 000 diákot kérdeztek meg 26 országból¹⁰. A legnépszerűbb továbbtanulási irány a gazdaság, közigazgatás és jogi irány volt. A hallgatók munkavégzési szokásait tekintve közel

¹⁰ Ausztria, Cseh Köztársaság, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Horvátország, Magyarország, Svájc, Írország, Izland, Olaszország, Litvánia, Luxembourg, Málta, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Románia, Svédország, Szlovénia, Törökország

80%-uk dolgozik egyetemi tanulmányaival párhuzamosan, ebből 18% viszont csak a tanítási szünet ideje alatt vállal munkát. A felmérésben résztvevők több okot is említettek, hogy miért dolgoznak:

- Megélhetési költségek fedezése (68%),
- Olyan dolgok megvétele, amikre egyébként nem telne (65%),
- Tapasztalatszerzés a munkaerőpiacon (57%)
- Tanulmányok finanszírozása (50%),
- Mások anyagi támogatása (22%)

A felmérés részeként a hallgatók heti időbeosztását is vizsgálják országos bontásban: hány órát fordítanak óralátogatásra, otthoni tanulásra, illetve munkára. Valamennyi továbbtanulási irányt együttesen tekintve és heti 47 órával számolva egy átlagos diák a felmérésben résztvevő országokban 16 órát óralátogatásra, 17-et otthoni tanulásra, 14 órát pedig munkavégzésre fordít. Ha csak az alapszakos hallgatókat vesszük figyelembe, akkor egy átlagos diák 17,7 órát tölt óralátogatással, 16,8 órát otthoni tanulással, 11,5 órát pedig munkával. A mintában szereplő magyar alapszakos hallgatók átlagos öt órával kevesebbet fordítanak hetente otthoni tanulásra, és ezzel párhuzamosan ugyanennyivel több időt töltenek fizetett munkával. Az óralátogatásra fordított idő tekintetében minimálisnak (0,8 óra) tekinthető az eltérés a magyar alapszakos és a felmérésben résztvevő valamennyi ország alapszakos hallgatói között.

Óra/hét	Alapszakos hallgatók (Összes) ¹¹	Alapszakos hallgatók (HU) ¹²	Differencia
Óralátogatásra fordított idő	17,7	16,9	-0,8
Otthoni tanulásra fordított idő	16,8	11,9	-5,0
Fizetett munkával töltött idő	11,5	16,4	5,0

3. táblázat: Alapszakos hallgatók heti időbeosztása (saját táblázat), Forrás: (Eurostat)

Ha kizárólag kutatás szempontjából releváns üzleti, közigazgatási, jogi területet vesszük figyelembe hasonlóan nagy eltérést figyelhetünk meg. Otthoni tanulással átlagosan mindössze 9,9 órát töltenek a magyar hallgatók, míg az Eurostudent felmérésben részvevő átlagos diák 15,7 órát fordít rá. Továbbá a magyar hallgatók átlagosan 5,5 órával többet töltenek fizetett munkával, mint az átlagos felmérésben résztvevő társaik. A legkevesbé számottevő különbség

¹¹ A minta elemszáma: 213 221

¹² A minta elemszáma: 4 747

ebben az esetben is az óralátogatásra fordított idő tekintetében volt (1,2 óra) (Hauschildt, Gwosc, Schirmer, & Wartenbergh-Cras, 2021).

Óra/hét	Üzleti, közigazgatási és jogi terület ¹³	Üzleti, közigazgatási és jogi terület (HU) ¹⁴	Differencia
Óralátogatásra fordított idő	15,2	14,0	-1,2
Otthoni tanulásra fordított idő	15,7	9,9	-5,8
Fizetett munkával töltött idő	16,5	22,0	5,5

4. táblázat: Üzleti, közigazgatási és jogi hallgatók heti időbeosztása (saját táblázat),
forrás: (Hauschildt, Gwosc, Schirmer, & Wartenbergh-Cras, 2021)

1. Álláshirdetések

A mintában szereplő álláshirdetésekből előforduló elvárásokat hard és soft skillék szerinti csoportosítottam, ahol zárójelben látható az adott készség előfordulási gyakorisága. A hard skillék esetében alcsoportokat is létrehoztam: nyelvtudás, elméleti tudás, szoftver ismeret. Nem meglepő módon az álláshirdetésekből az angol nyelvtudás dominált: 81 álláshirdetésben foglalmazták meg elvárásként különböző szinten. Ezzel szemben a német, a második leggyakrabban előforduló nyelv, mindössze 10 álláshirdetés tartalmazta. Szerepeltek további nyelvtudásra irányuló elvárások az álláshirdetésekből, mint pl. szlovák, francia, olasz vagy román, azonban ezek mindegyike csak egy-egy álláshirdetésben fordult elő és legtöbbször csak előnyként. A szoftverek tekintetében egyértelműen az MS Office használatát várják el leginkább a friss diplomásoktól. Ezen felül két álláshirdetés megköveteli, kilenc pedig előnyben részesíti azokat a jelentkezőket, akiknek van tapasztalata az SAP vállalatirányítási rendszer használatában, továbbá az SQL a minta hat álláshirdetésében szerepelt. A további megkövetelt szoftverek – Power BI, R, Canva, Nexon, Python, SEO és Oracle – mindössze csak 1-1 álláshirdetésben fordultak elő.

Az elvárt soft skillék közül a legdominánsabb a kommunikáció: ez közel az állások felében szerepel elvárásként. Az analitikus gondolkodás, a precizitás, a csapatmunka és az önállóság közel azonos számban (sorban: 40, 38, 35, 33) jelentek meg az elvárások között. Minden ötödik álláshirdetésben kerestek problémamegoldásban jártas (21%) és proaktív (21%) munkavállalót. Emellett többször előfordult az elvárások között a pontosság, a nyitottság, a megbízhatóság és a rendszerszemlélet. Elvértve tartalmazták az álláshirdetések a szervezőkészséget, a

¹³ A minta elemszáma: 80 259.

¹⁴ A minta elemszáma: 1 733

terhelhetőséget, a felelősségteljes munkavégzést, az eredményorientáltságot, a kreativitást és a rugalmasságot.

Hard skills	Soft skills
1.) Nyelvtudás	Kommunikáció (59)
Angol (81)	Elemzőkészség / Analitikus gondolkodás (40)
Német (10)	Precizitás (38)
2.) Elméleti tudás	Csapatmunka (35)
Számviteli, adózási tudás	Önállóság (33)
Pénzügyi ismeretek	Problémamegoldás (24)
3.) Szoftver ismeret	Proaktivitás (25)
MS Office (37)	Pontosság (14)
SAP (11)	Nyitottság (14)
SQL (6)	Megbízhatóság (13)
Power BI (3)	Rendszerszemlélet (10)
R (2)	Szervezőkészség (9)
Canva (2)	Terhelhetőség (8)
Nexon (2)	Felelősségteljes (8)
Python (1)	Eredményorientáltság (7)
SEO ismeretek (1)	Kreativitás (7)
Oracle (1)	Rugalmasság (4)

5. táblázat: Az álláshirdetésekből előforduló skillek hard és soft skillek szerinti csoportosításban

Forrás: saját táblázat

Az álláshirdetések böngészése során a különböző készségek mellett korábbi munkatapasztalatra vonatkozó elvárásokkal is szembesülnek a pályakezdők. A mintámban szereplő álláshirdetések közül mindössze 29 % *nem* várt el a jelentkezőktől munkatapasztalatot. Ezzel szemben az álláshirdetések 44 % -ban elvárásként, a további 26 %-ban pedig előnyként. A legtöbb esetben a cégek években kifejezett intervallumot adnak meg, amikor az elvárt munkatapasztalat számszerűsítéséről van szó. A könnyebb elemzés érdekében minden esetben az intervallum alsó határával számoltam, azaz, hogy mennyi a minimum elvárt munkatapasztalat (években). A 83 – a munkatapasztalatot elvárásként vagy előnyként szerepeltett – álláshirdetés felében nem szerepelt konkrét szám az időtartamra vonatkozóan, 34 % legalább egyéves, 1 % legalább másféléves, 13 % legalább kétéves és 1 % legalább hároméves munkatapasztalatot várt el.

Az eredményeim sok átfedést mutatnak egy már korábban idézett kutatás eredményeivel. Roger Bennett 1 000 álláshirdetés elemzésével kereste a munkaerőpiac által leginkább elvárt készségeket. Bennett 2002-es kutatása szintén a kommunikációt tartotta a legfontosabb skillnek, illetve a csapatmunka is hasonlóan hangsúlyos szerepet kapott a mintájában: az általam vizsgált 117 elemű mintában az állások 30 %-a, míg Bennett mintájában a hirdetések 27 %-a tartalmazta a csapatmunkát elvárásként (Bennett, 2002). Ami a korábbi munkatapasztalatra irányuló elvárásokat jelenti, a Diplomával a munkaerőpiacon című tanulmány eredményeivel megegyező eredményeim születtek. A papír alapú forrásokból összegyűjtött álláshirdetések 75 %-ban, míg az online álláshirdetőplatformokról vett mintámban szereplő hirdetések 71 %-ban szerepelt korábbi munkatapasztalatra vonatkozó elvárás (Berde, és mtsai., 2006).

2. A Budapesti Corvinus Egyetem képességmátrixai

A 2020/2021-es tanévben az emberi erőforrások, a turizmus vendéglátás, a kereskedelem és marketing és a vidékfejlesztési agrármérnök alapszakokat összevonták a gazdálkodási és menedzsment szakkal, aminek következtében 2022 szeptemberében a felvételizők kilenc alapszak és egy osztatlan képzés közül válogathattak. Jelen kutatás szempontjából azonban mindössze öt alapszak releváns: alkalmazott közgazdaságtan, gazdálkodási és menedzsment, gazdaságinformatikus, nemzetközi gazdálkodás és pénzügy és számvitel. Az összevonás következtében a gazdálkodási és menedzsment alapképzés utolsó két félévében akár két specializáció elvégzésére van lehetősége a hallgatóknak.

2. ábra: A gazdálkodási és menedzsment alapképzésen elérhető specializációk

Forrás: gazdálkodási és menedzsment képzési program (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)

Gyakran felmerülő kérdés, hogy az elérhető alapképzések mennyiben nyújtanak mást. A következőkben gépi szövegösszehasonlítással szeretném megvizsgálni, hogy a Corvinuson jelenleg elérhető, jelen kutatás szempontjából releváns alapképzések képzési programjai között

mekkora az átfedés. A szövegek közötti hasonlóság mérésére a koszinusz-távolságot és a Jaccard-hasonlóságot használtam. Mindkettő módszer szövegek közötti lexikális hasonlóság mérésére alkalmas és távolságszámításon alapszik. A koszinusz-távolság a két dokumentum-kifejezés mátrix által bezárt szög alapján határozza meg a hasonlóságot a következőképpen: kiszámoljuk a két vektor skaláris szorzatát, majd pedig elosztjuk a vektorok Euklidészi normáinak szorzatával. A koszinusz-távolság 0 és 1 között értéket vehet fel. 0-t vesz fel akkor, ha a vizsgált szövegek egyáltalán nem hasonlítanak egymásra, és 1-et amennyiben teljesen megegyeznek a dokumentumok (Wang & Dong, 2020). A Jaccard-hasonlóság a két dokumentumban egyező szavak számát elosztja a két dokumentumban szereplő szavak számának uniójával. Ezáltal azt mutatja meg, hogy a két dokumentum teljes szószámához képest mekkora az azonos kifejezések aránya (Ni wattanakul, Singthongchai, Naenudorn, & Wanapu, 2013). A koszinusz távolsághoz hasonlóan, itt is 0 és 1 közötti értékeket kapunk, ahol a nagyobb érték nagyobb hasonlóságra utal.

Számításaimat az R Studio-ban Sebők, Ring és Máté Szövegbányászat és mesterséges intelligencia R-ben munkája alapján végeztem el. A képzési programok közötti hasonlóságot a már említett képességmátrixok (tudás, képességek, attitűd, autonómia és felelősség) segítségével állapítom meg. A fájlok importálását követően elvégeztem a szövegtisztítást: a kontrollkaraktereket szóközzé alakítottam, a központosítást, a számokat, az ismétlődő stringeket, illetve a stringek előtti szóközöket eltávolítottam, kisbetűsítettem. Következő lépésként a tiltólistás szavakat kellett kiszűrni. Az R quanteda nevű csomagjában megtalálhatóak a magyar nyelvű stopszavak, köztük pl.: „a”, „ahogy”, „ahol”, „aki”, „akik” stb. Emellett én egyedi tiltólistát is készítettem, amiket szintén kiszűrtem a szövegfileokból. A lista a következő kifejezéseket tartalmazta: „ismeri”, „rendelkezik”, „elsajátította”, „képes”, „alkalmazni”, „esetén”, „is”. Ezek a kifejezések mind számos alkalommal fordultak elő a képességmátrixokban, de az elemzés szempontjából nem hordoznak információkat. A szövegtisztítás elvégzése után korpuszá alakítottam és tokenizáltam a szövegeket. A tokenizálás annyit jelent, hogy egységekre bontjuk a szöveget, ahol egy token egy szónak vagy kifejezésnek felel meg. Az elemzéshez viszont a szövegeinket számokká kell alakítanunk. Ezt dokumentum kifejezés mátrixok (Document Term Matrix) létrehozásával tehetjük meg, ahol minden sor egy dokumentum és minden kifejezés egy oszlop. A mátrixot TF-IDF (term frequency & inverse document frequency) módszerrel súlyoztam. A TF arra vonatkozik, hogy figyelembe vesszük, hogy egy-egy kifejezés hányszor szerepel a dokumentumban, a pedig arra, hogy a dokumentum gyakorisági érték inverzével számolunk. Az így súlyozott mátrixban

szereplő érték azt mutatja, hogy egy adott szónak mekkora a jelentősége a dokumentumban (Sebők, Ring, & Máté, 2021)- Az így képzett mátrixok főátlóit hasonlítottam össze a már említett módszerekkel. Valamennyi alapképzés mátrix főátlóját a gazdálkodási menedzsmenthez (későbbiekben: kontroll csoport) tartozó kifejezés mátrix főátlójával vettem össze. Az eredményeket az alábbi táblázat tartalmazza:

	Alkalmazott közgazdaságtan	Nemzetközi gazdálkodás	Pénzügy és számvitel	Gazdaság-informatikus
Jaccard-hasonlóság	0.3317	0.5951	0.3714	0.0877
Koszinusz-távolság	0.5626	0.8270	0.5412	0.3128

6. táblázat: Jaccard-hasonlóság és koszinusz távolság eredmények – Alapképzések, forrás: saját táblázat

A legnagyobb hasonlóságot a nemzetközi gazdálkodás, a legkisebbet pedig a gazdaság-informatikus képzés esetében állapíthatjuk meg mindkét módszertan eredményei alapján- A másik két alapképzés esetében már eltérő eredményt adott a Jaccard-hasonlóság és a koszinusz-távolság. Míg az előbbi szerint a pénzügy és számvitel képzés képességmátrixa hasonlít jobban a kontrollcsoportéhoz, addig a koszinusz-távolság eredményei alapján az alkalmazott közgazdaságtan szerepel a második helyen.

Alapképzés	Gazdálkodási és menedzsment	Gazdaság-informatikus	Pénzügy és számvitel	Alkalmazott közgazdaságtan	Nemzetközi gazdálkodás
Mesterképzés	Vezetés és szervezés	Gazdaság-informatikus	Pénzügy	Közgazdasági elemző	Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás
Jaccard-hasonlóság	0,2206	0,3124	0,1552	0,1578	0,2591
Koszinusz-távolság	0,5192	0,7102	0,4089	0,4351	0,5846

7. táblázat: Jaccard-hasonlóság és koszinusz távolság eredmények – Alap- és mesterképzés, forrás: saját táblázat

Ugyanezzel a módszertannal vizsgáltam meg, hogy a mesterképzés elvégzésével mennyi többlettudásra és képességre tesznek szert a hallgatók. A vizsgálat közel sem teljes körű, valamennyi előbb már vizsgált alapképzéshez egy-egy mesterképzést választottam az elemzéshez, az alapján, hogy melyik kapcsolódik hozzá, továbbá azt is figyelembe vettem a párosításkor, hogy csak olyan képzések kerüljenek össze, amik esetében az alapképzésről kreditelismerési eljárás nélkül lehet továbbtanulni. Az alapképzéseken elvégzett elemzéssel megegyezően a koszinusz-távolság itt is jóval magasabb hasonlóságot jelzett valamennyi összehasonlítás során. Mindkét elemzési módszer a gazdaság-informatikus alap- és

mesterképzés között mutatta ki a legnagyobb hasonlóságot, ez esetben a koszinusz-távolság értéke 0,71-es lett, míg a Jaccard-hasonlósága 0,31-as. Szintén sok hasonlóságot fedezhetünk fel a nemzetközi gazdálkodás alapszak és a nemzetközi gazdaság és gazdálkodás mesterszak között. A legtöbbet nyújtó mesterszak a párosításaim közül a Pénzügy mesterszak volt, ez esetben a Jaccard-hasonlóság értéke mindössze 0,15 volt. Fontos kiemelni azonban, hogy számos olyan mesterképzés érhető el a Budapesti Corvinus Egyetemen, amelyek egészen specifikus tudásanyagot és képességet adnak át a hallgatóknak, mint például a biztosítási és pénzügyi matematika mesterszak, amely az egész országban kizárólag itt érhető el, a közgazdálkodás és közpolitika, a regionális és környezeti gazdaságtan, illetve a sportközgazdász mesterképzés, amely a Debreceni Egyetem mellett szintén csak itt érhető el. Továbbá a mesterképzések munkaerőpiaci megkülönböztetési szerepe sem elhanyagolható. Míg alapszakra a 2021/2022-es tanévben több mint 170 ezren jártak, addig mesterképzésre mindössze 37 ezren. Ez azt jelenti, hogy mindössze minden ötödik hallgató folytatja a tanulmányait mesterképzésen.

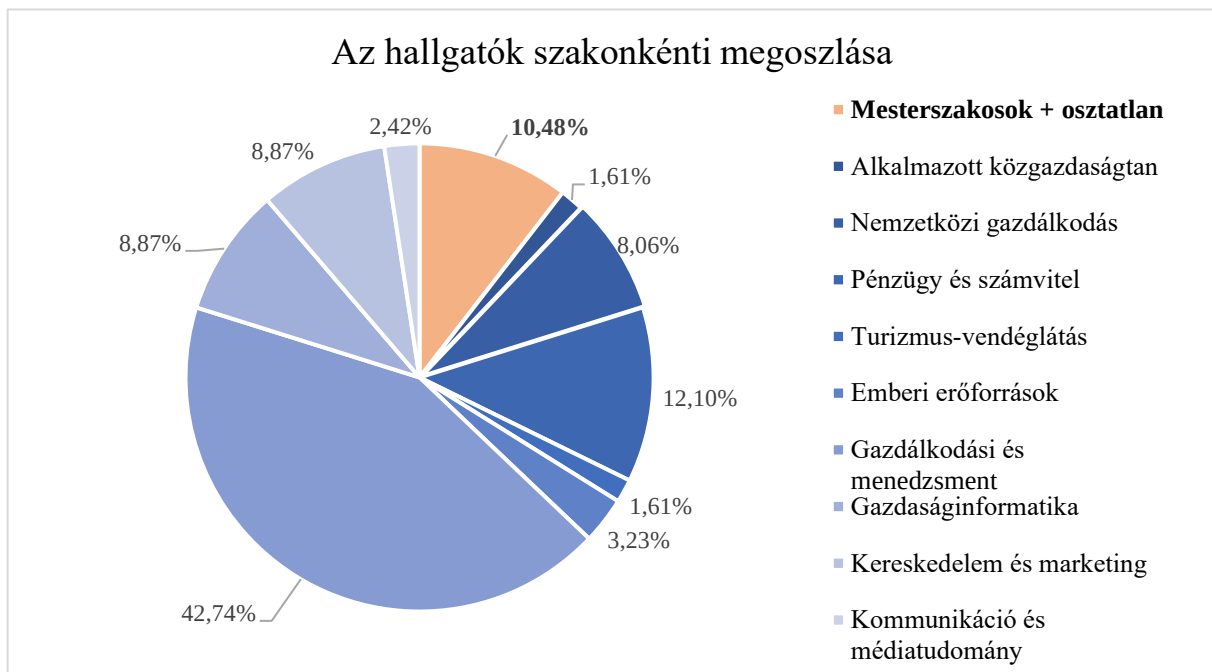
Tanév	Hallgató felsőfokú alapképzésben összesen	Hallgató mesterképzésben összesen
2012/2013	216 454	39 147
2013/2014	204 351	36 540
2014/2015	193 977	36 643
2015/2016	181 283	37 182
2016/2017	174 158	36 620
2017/2018	170 320	34 854
2018/2019	168 799	34 043
2019/2020	172 104	33 081
2020/2021	169 699	34 933
2021/2022	171 446	37 526

8. táblázat: Alap-és mesterképzésen résztvevő hallgatók száma 2012-2022,
Forrás (Központi Statisztikai Hivatal, 2023)

3. Kérdőív

A Budapesti Corvinus Egyetem hallgatóit célzó kérdőívem 3 részből állt:

1. Általános tanulmányi adatok:
2. A diploma és a releváns munkatapasztalat fontossága
3. Tanulmányok és munka során elsajátított készségek

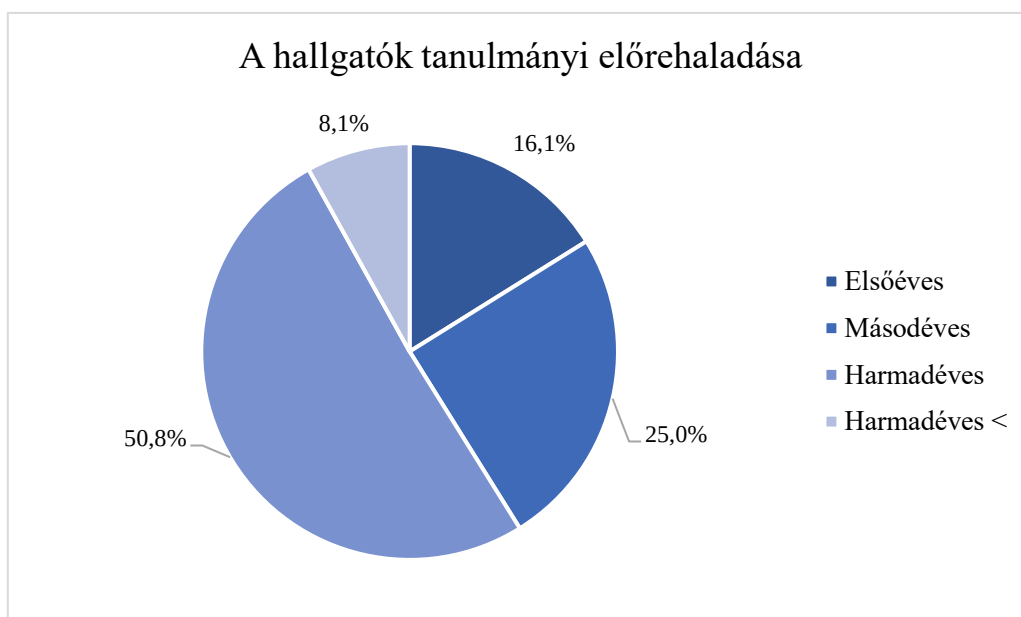

3. ábra: A hallgatók szakonkénti megoszlás, forrás: saját diagram

A beérkezett 127 kitöltésből három bizonyult érvénytelennek. Ami a kitöltések képzési forma szerinti megoszlását tekinti, a kitöltések között mindössze 14 mesterszakos (10 %) hallgató szerepelt, ezért a mesterszakosok különálló elemzése nem indokolt. Továbbá a Budapesti Corvinus Egyetemen elérhető egyetlen osztatlan képzésről – Gazdaságelemzők- és pénzügy-matematikai elemzés – egy kitöltés érkezett. A várakozásoknak megfelelően a legtöbb kitöltés a gazdálkodási és menedzsment szakra járó hallgatóktól érkezett (53 db), emellett több kitöltés származott a pénzügy számvitel (15 db), a kereskedelem és marketing (11 db), illetve a gazdaságinformatika (11 db) szakokról.

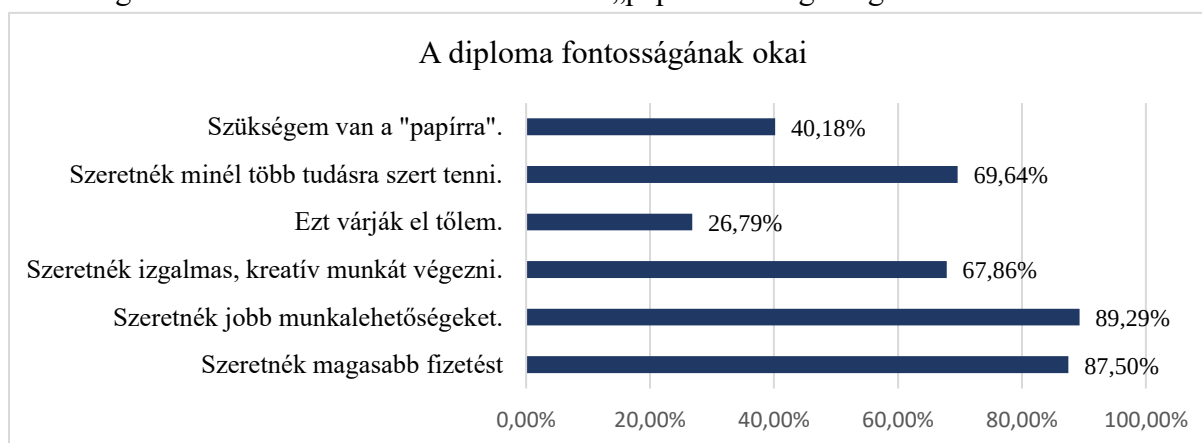
A hallgatók tanulmányai előrehaladását a félévek számával mértem fel. Az erre irányuló válaszra két egyéb kategóriájú válasz érkezett: egy válaszadó „sok”-kal felelt, őt a harmadévesnél nagyobb kategóriába soroltam, míg egy másik megkülönböztette, hogy mesteren, illetve összesen hányadik félévét kezdi meg. Őt a mesterképzésen töltött félév számának (2) megfelelően soroltam be. A kérdőív kitöltésében részt vevő hallgatók több mint

fele másodéves, negyedük harmadéves, emellett 16 %-uk elsőéves és 8 %-uk csúszik tanulmányaival valamilyen okból.

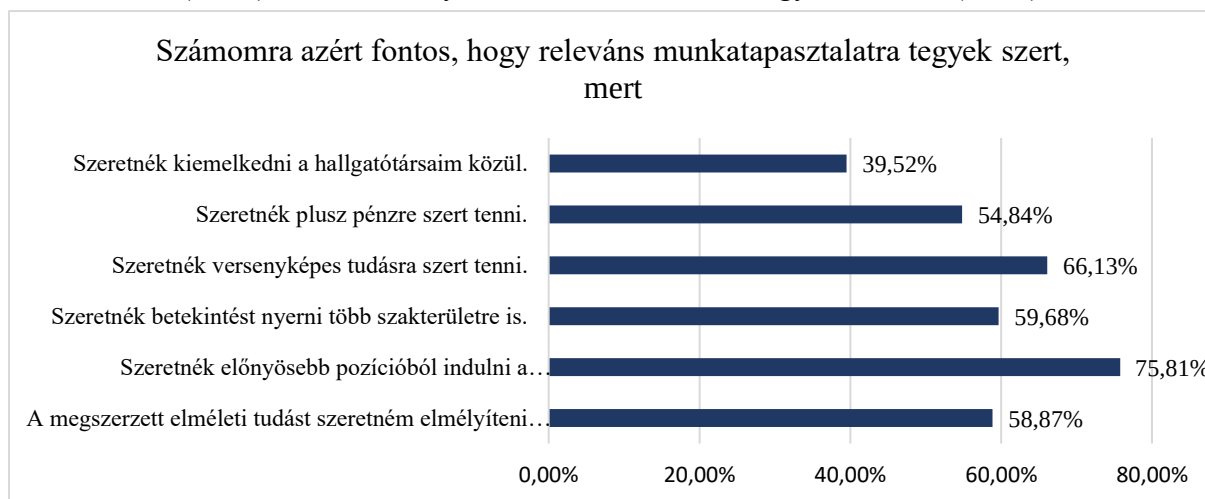
4. ábra: A hallgatók tanulmányi előrehaladása, forrás: saját diagram

A kérdőív második részében a diploma fontosságát a kitöltők 4,76-osnak értékelték 1-5-ig terjedő skálán. A skálán ketten jelöltek 3-ast, 25-en 4-set és 97-en 5-t. Azoktól a hallgatóktól, akik 4-esre vagy 5-re értékelték a diploma fontosságát, azt is megkérdeztem, hogy miért gondolják így. A kitöltők 89 %-a jobb munkalehetőségek, 86 %-uk pedig a magasabb fizetés miatt tartja fontosnak a diplomát. A hallgatók több mint 2/3-a szeretne több tudásra szert tenni, illetve izgalmas és kreatív munkát végezni. A hallgatók egy részének esetében a diploma fontosságának háttérében mások elvárásai és a „papír” szükségessége áll.

5. ábra: A diploma fontosságának okai, forrás: saját diagram

A kérdőívemben nemcsak általában a diploma fontosságára kérdeztem rá, hanem arra is kíváncsi voltam, hogy a kitöltők többre értékelik-e a Budapesti Corvinus Egyetemen megszerezhető diplomát, mint más gazdasági egyetemek diplomáját. A hallgatók 84 %-a inkább vagy teljesen egyetértett ezzel az állítással. A diploma mintájára a releváns munkatapasztalat fontosságát is felmértem: átlagosan 4,36-osra értékelték a „Számomra fontos, hogy tanulmányaim alatt releváns munkatapasztalatra is szert tegyek” állítást 1-5-ig terjedő skálán. Akik inkább vagy teljesen egyetértettek, arra is válaszoltak, hogy számukra miért fontos a releváns munkatapasztalat szerzése. A legtöbben (85 %) azt felelték, hogy szeretnék előnyösebb pozícióból indulni a munkaerőpiacon a diplomaszerzést követően. A kitöltők több mint 2/3-a szeretne versenyképes tudásra szert tenni (75 %), betekintést nyerni több szakterületre (67 %), illetve elmélyíteni az elméleti tudást a gyakorlatban (66 %).

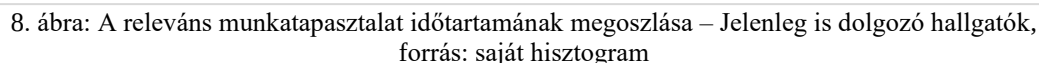

6. ábra: A releváns munkatapasztalat szerzése fontosságának okai, forrás: saját diagram

A kérdőív harmadik részében a hallgatók munkavállalását vizsgáltam, illetve, hogy milyen készségekre tettek szert eddigi tanulmányaik és munkájuk során. A kitöltéskor a hallgatók több mint fele dolgozott (53 %), további 16 %-uk pedig dolgozott már. A legtöbben diákszövetkezeten (52 %) keresztül dolgoznak/dolgoztak, de a megbízás jellegű munkavégzés

[illegible]

A jelenleg is dolgozók tekintetében az eddigi munkatapasztalat és releváns munkatapasztalat időtartama teljes átfedésben volt. Utóbbi kettő teljes átfedést mutatott a jelenleg is dolgozók tekintetében. A legtöbben (20 %) már több mint két éve dolgoznak, de a 18 % 9-12 hónapnyi releváns munkatapasztalatra tett már szert. A jelenleg munkavégzők közel fele már legalább egy éve dolgozik, ami az összes kitöltőt figyelembe véve 26 %-os arány.

23

munkát végeztek. Ez alól kivétel, az. 1-1,5 éves nem releváns munkatapasztalattal rendelkező kitöltő, aki futárként dolgozott.

Munkavégzés teljes időtartama	Gyakoriság
1-3 hónapot	3
4-6 hónap	2
7-8 hónap	1
1-1,5 év	1

9. táblázat: Hallgatók nem releváns munkatapasztalattal (dolgozott kategória), forrás: saját táblázat

Jelen kutatás szempontjából a kérdőív legfontosabb része, hogy a hallgatók milyen készségekre tettek szert az egyetemi tanulmányuk és munkavégzés során. Az előbbire valamennyi kitöltő válaszolt (124 kitöltés), míg az utóbbira csak a munkatapasztalattal rendelkezők (86 kitöltés). Külön mértem fel a tudást/képességeket, illetve a szoftver használatot és programozási nyelvismeretet. Mindkét esetben három kérdést tettem fel a következő logika mentén: egyetem során elsajátított, munka során elsajátított, illetve aktív használat. Ennek megfelelően a következő kérdésekre válaszoltak a kitöltők:

1. Milyen tudásra/képességekre tettél szert eddigi egyetemi tanulmányaid során? (124 kitöltés)
2. Milyen tudásra/képességekre tettél szert munkád során, ami egyetemi tanulmányaid során nem került elő? (86 kitöltés)
3. Melyiket használsz aktívan munkád során? (86 kitöltés)

Ezzel párhuzamosan a szoftver használatra és programozási nyelvekre irányuló kérdések:

1. Mely szoftverek használatát, programozási nyelveket sajátítottál el egyetemi tanulmányaid során? (124 kitöltés)
2. Mely szoftverek használatát, programozási nyelveket sajátítottál el munkád során, amire egyetemi tanulmányaid során nem volt lehetőség? (86 kitöltés)
3. Mely szoftvereket, programozási nyelveket használsz aktívan munkád során? (86 kitöltés)

A megadott válaszlehetőségek az álláshirdetésekből leggyakrabban előforduló elvárások voltak, továbbá minden esetben volt lehetőség egyedi válasz megadására is.

Ami az egyetemen elsajátított tudást/képességeket illeti, a hallgatók 92 %-a tanult meg csapatban dolgozni, 82 %-uk sajátította el a problémamegoldás képességét. A 2/3-uk megtanult matematikai és statisztikai elemzéseket készíteni, illetve alapvető pénzügyi ismeretekre is szert tett. Emellett a kitöltők több mint fele rendelkezik számviteli és adózási ismeretekkel (60 %),

és elsajátította a projektmenedzsment módszertanát (56 %). Az egyedi válaszok között a következők szerepeltek: kutató munka, soft skillek, tárgyalási készségek, ügyfélkezelés, IFRS szerinti számvitel. A munkatapasztalattal rendelkező hallgatók arra is válaszolták továbbá, hogy mik azok a képességek, amit egyetemi tanulmányaik során nem, de a munka során elsajátítottak. A legtöbben (47 %) a problémamegoldást, de a kitöltők harmada a csapatmunkát és a projektmenedzsmentet is hiányossággként jelölte. 23 hallgató (26 %) vélte úgy, hogy a felsoroltak között nincs olyan, amit a munka során sajátított volna el, de az egyetemen nem került elő. A problémamegoldás és a csapatmunka képességét használja a legtöbb hallgató aktívan munkája során, harmadik leggyakoribb továbbá a projektmenedzsment. Összeségében azt állíthatjuk, hogy a hallgatók véleménye szerint egyetemen leginkább elsajátított tudás/képesség átfedésben van a munkavégzés során leginkább használtakkal. (csapatmunka és problémamegoldás).

	Egyetemen elsajátított tudás/képességek	Munka során elsajátított tudás/képesség, ami egyetemen nem került elő	Aktív használat munkavégzés során
Csapatmunka	114 (92 %)	32 (37 %)	68 (79 %)
Problémamegoldás	102 (82 %)	40 (47 %)	68 (79 %)
Matematikai és statisztikai elemzések	80 (65 %)	13 (15 %)	13 (15 %)
Pénzügyi ismeretek	78 (63 %)	16 (19%)	26 (30 %)
Számviteli, adózási tudás	75 (60%)	9 (10 %)	12 (15 %)
Projektmenedzsment	69 (56%)	28 (33 %)	38 (44 %)
Összes kitöltő	124	86	86

10. táblázat: Az egyetem és a munka során elsajátított, illetve aktívan használt tudás/készségek abszolút és relatív megoszlása, forrás: saját táblázat

A szoftver használat és programozási nyelvek ismeretét tekintve egyetemi körülmények között a leginkább elsajátított (85 %) a Microsoft Office, ezt követi a Canva, grafikai tervezési platform, 54 %-kal. A többi felsorolt szoftvert, programozási nyelvet már csak a hallgatók kevesebb, mint ötöde tudta elsajátítani az egyetem falain belül. Munka során elsősorban az SAP (23 %), a Microsoft Office (20 %) és Power BI (16 %) elsajátítása került az előtérbe. Egyedi válaszként a következőket adták meg a kitöltők: Miro¹⁵, GAMS¹⁶, Html, CSS¹⁷, SPSS¹⁸.

¹⁵ Lehetővé teszi a közös tervezést bármilyen méretű csapat esetén.

¹⁶ Matematikai optimalizálás modellező rendszere. Forrás: Wikipedia

¹⁷ HTML (the Hypertext Markup Language) és CSS (Cascading Sytle Sheets) a két alaptechnológia weblapok készítéséhez.

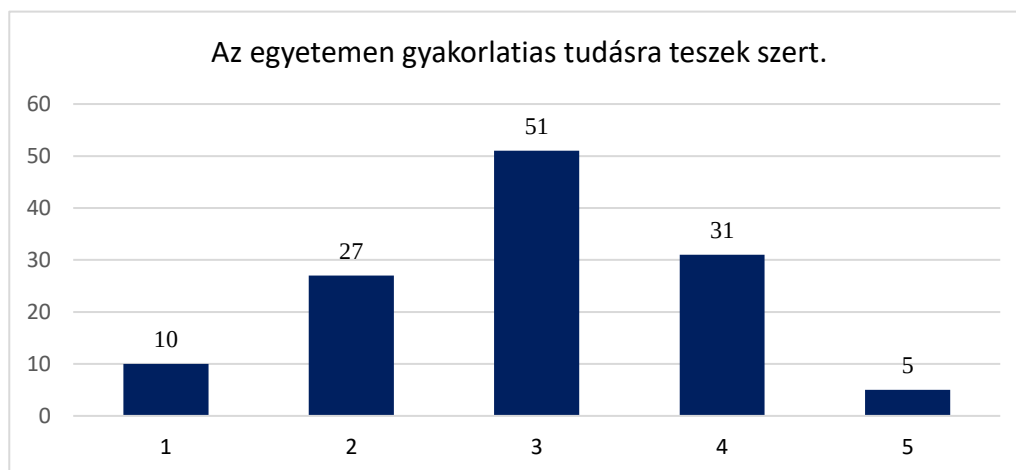
¹⁸ Statisztikai szotfvercsomag.

Munkavégzés során a hallgatók leginkább a Microsoft Office-t (73 %) használják aktívan, továbbá 17 % rendszeresen veszi igénybe az SAP-t.

	Egyetemen elsajátított szoftver használat	Munka során elsajátított szoftver használat, ami egyetemen nem került elő	Aktív használat a munkavégzés során
Microsoft Office	106 (85 %)	17 (20 %)	63 (73 %)
Canva	67 (54 %)	7 (8 %)	14 (16 %)
Python	21 (17 %)	4 (5 %)	6 (7 %)
VBA ¹⁹	20 (16 %)	6 (7 %)	3 (3 %)
SQL	16 (13 %)	7 (8 %)	12 (14 %)
C Sharp (C#)	14 (11 %)	1 (1 %)	12 (14 %)
Tableau	14 (11 %)	4 (5 %)	3 (3 %)
R	12 (10 %)	2 (2 %)	4 (5 %)
SAP	9 (7 %)	20 (23 %)	15 (17 %)
Power BI	6 (5 %)	14 (16 %)	13 (15 %)
Nexon	1 (1 %)	2 (5 %)	3 (3 %)
SEO ²⁰	1 (1 %)	5 (6 %)	4 (5 %)
Összes kitöltő	124	86	86

11. táblázat: Az egyetem és a munka során elsajátított, illetve aktívan használt szoftverek, programozási nyelvek abszolút és relatív megoszlása, forrás: saját táblázat

A kérdőív végén megkérdeztem a hallgatók véleményét a következő állításról: „Az egyetemen gyakorlatias tudásra teszek szert.”, illetve, hogy milyen szoftverek és programozási nyelvek ismerete szükséges manapság a munkaerőpiaci érvényesüléshez. Az előbbire 1-5-ig terjedő skálán válaszoltak kitöltő. Az átlagos érték 2,95 lett, ezért azt állíthatjuk, hogy a hallgatók inkább nem értenek egyet az állítással. Közel ugyanannyian jelölték a negatív tartományt (1 vagy 2), mint a pozitívot (4 vagy 5), 41 %-uk pedig a semleges harmast jelölte.

9. ábra: Az egyetemen gyakorlatias tudásra teszek szert, Forrás: saját ábra

¹⁹ Visual Basic for Applications

²⁰ Keresőoptimalizálás

A hallgatók megítélése szerint leginkább a Microsoft Office (88 %) magabiztos használatára van szükség a munkaerőpiacon. Ezt követte az SAP, vállalat irányítási rendszer, amit a kitöltők 57 %-a vélt elengedhetetlennek, illetve a Python, amit 54 ember (43 %) jelölt fontosnak. Emellett a hallgatók nagy része szükségesnek tartotta az SQL-t, a keresőoptimalizálást, a Power BI-t, a VBA-t és a C Sharp (C#)-ot a munkaerőpiaci érvényesüléshez. A kérdésre egyedi válaszként szerepelt a Nielsen²¹, a Photoshop, a Jira²², az Azure²³ és a Github²⁴.

Szoftver	Darab
Microsoft Office	112 (88 %)
SAP	72 (57 %)
Python	54 (43 %)
Canva	47 (37 %)
SQL	38 (30 %)
SEO	37 (29 %)
Power BI	33 (26 %)
VBA	27 (21 %)
C Sharp (C#)	25 (20 %)
Tableau	21 (17 %)
R	17 (13 %)
Nexon	5 (4 %)

12. táblázat: A munkaerőpiacon elvárt szoftverek és programozási nyelvek a hallgatók megítélése szerint
Forrás: saját táblázat

A kérdőív utolsó kérdése során a kitöltők arra válaszoltak, hogy az általuk az előbbi kérdés során fontosnak ítélt szoftverek és programozási nyelvek közül melyeket nem tudták elsajátítani az egyetemi tanulmányaik során. A legtöbb válasz az SAP-ra érkezett (87), ezt követte a Python (75) és az SQL (63). Összeségében azt állíthatjuk, hogy a hallgatók jelentős része elsajátítja az egyetem falain belül a képességmátrixokban szereplő skilleket, mint például a csapatmunka és a matematikai, statisztikai elemzések vagy az Microsoft Office használatot, azonban a diplomaszerzés mellett a releváns munkatapasztalatszerzést is fontosnak vélik a hallgatók, hogy előnyösebb pozícióból induljanak a munkaerőpiacon, betekintést nyerjenek több szakterületre, illetve plusz pénzre tegyenek szert.

²¹ A fogyasztói magatartás felmérésére használt szoftver.

²² Hibakövetéshez és agilis projektmenedzsmenthez használt szoftver. Forrás: Wikipedia

²³ A Microsoft cloud computing platformja, amelynek a segítségével alkalmazásokat lehet készíteni, telepíteni és futtatni. Forrás: Wikipedia

²⁴ Szoftverfejlesztési verziókövetés-szolgáltatást nyújt. Forrás: Wikipedia

4. Interjú

Dr. Vas Réka Franciska, a Budapesti Corvinus Egyetem oktatási rektorhelyettese, a 2008-as PhD fokozat megszerzését követően számos kutatásban vett részt, közülük jelen kutatás szempontjából a legrelevánsabbak a következők:

- OntoHR, ontológia alapú kompetenciaillesztés a szakképzés és a munkahely között²⁵,
- EDUWORKS – Határok átlépése a munkaerő-piaci illeszkedési folyamatok átfogó vizsgálatában: európai uniós, transzdiszciplináris, többszintű és tudomány-gyakorlat áthidaló képzési hálózat²⁶ - (ezen kutatás esetében kutatásvezető volt),
- és az Intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztések a Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusán - EFOP-3.6.1-16-2016-00013

Az interjú során a következőkről kérdeztem az oktatási rektorhelyettest:

1. a Budapesti Corvinus Egyetem stratégiai céljai,
2. Matematika és statisztika oktatás,
3. illetve a munkaerőpiaci trendekről.

Dr. Vas Réka Franciska elmondásai szerint a 2019-es évben elindult program átalakítás kiemelt célja volt az élmény alapú oktatás irányába való elmozdulás és a hallgatók tanulmányi eredményének a fókuszba helyezése. Olyan technikákat igyekeztek behozni az oktatásba – gyakorlatorientáltság, projektalapú oktatás, fordított osztályterem²⁷ -, amelyek sokkal inkább megfelelnek a mai munkaerőpiaci igényeknek. Az egyetem egy másik, gyakran kommunikált céljáról– ne dolgozzanak a hallgatók tanulmányaik mellett – is megkérdeztem az interjú alanyom. Az oktatási rektorhelyettes kifejtette, hogy nem az a kifejezett célja az egyetemnek, hogy a hallgatók semmiképpen se dolgozzanak, hanem a tanulási intenzitás növelése, mert azt érzékelik, hogy a legtöbb hallgató azért végez munkát a tanulmányai mellett, mert belefér. Az ECTS keretei között egy kredit 30 óra tanulási időráfordításnak/félév felel meg, ha az átlagos 30 kredittel számolunk, akkor egy átlagos hallgató 900 órát fordít a tanulmányaira

²⁵ Saját fordítás, eredeti nyelven: OntoHR, Ontology Based Competency Matching between the Vocational Education and the Workplace

²⁶ Saját fordítás, eredeti nyelven: EDUWORKS - Crossing borders in the comprehensive investigation of labour market matching processes: An EU-wide, trans-disciplinary, multilevel and science-practice-bridging training network

²⁷ Az angol szakirodalomban flipped learning: „olyan pedagógiai módszer, melynek során a direkt oktatás átkerül a csoportos oktatási térből az egyéni oktatási térbe, a csoportos tér pedig pezsgő, interaktív tanulási környezetté alakul át, amelyben a pedagógus kreatív módszerekkel támogatja a diákokat a tananyaggal és az elsajátítandó fogalmakkal kapcsolatban.” (Flip learning, 2014, old.: 1)– a fordítás a Sulinetről származik (Sulinet, 2019)

szemeszterenként. A Budapesti Corvinus Egyetemen a szorgalmi időszak 13, a vizsgaidőszak 4, a záróvizsgaidőszak további két hét. Ha az előbb kiszámolt 900 munkaórát leosztjuk 19 héttel, akkor egy hallgatónak átlagosan 47 órát kell a tanulmányaira fordítania hetente, ami azt jelenti, hogy aligha marad ideje munkavégzésre. Ennek ellenére az általam a kérdőív során megkérdezett hallgatók fele dolgozik az egyetemi tanulmányai mellett. Felhívtam továbbá interjú alanyom figyelmét arra az eredményemre, miszerint az álláshirdetések 70 %-a elvárta vagy előnyben részesítette a releváns munkatapasztalattal rendelkező hallgatókat, ami korántsem igazságos elvárás miközben az egyetem az ellenkező irányba orientálódik. Dr. Vas Réka Franciska problémának véli az álláshirdetések ilyen jellegű elvárásait, amire a munkáltatók edukálásában látja a megoldást. Kiemeli továbbá, hogy a Corvinus által nyújtott diploma garanciát ad a munkáltatóknak, hogy a hallgatók megfelelő minőségben lesznek képesek ellátni feladataikat. Emellett kiemelte, hogy az üzleti és informatikai képzéseken végzett hallgatóknak nincsenek elhelyezkedési problémáik: könnyen, illetve jól fizető állásokban helyezkednek el más pályakezdők fizetéséhez viszonyítva.

A képzési programok elemzése során azt figyeltem meg, hogy a matematika és statisztika tárgyak aránya lecsökkent az utóbbi két évben a képzési programokban, annak ellenére, hogy az analitikus gondolkodással rendelkező munkavállalók iránti kereslet egyre nagyobb. Az egyetem oktatási rektorhelyettese azonban arra hívta fel a figyelmet, hogy a csökkenés csak látszólagos, az átadott tudásanyag nem csökkent, csak átalakult. Elsősorban hat kredites tárgyakban gondolkodnak, ami tárgyak összevonásához vezetett, így például a korábban Matematika II néven futó 5 kredites tárgy összevonásra került a korábbi Statisztika II tárggyal, és létrejött az Adatelemzés II²⁸. Továbbá a korábbi első féléves informatika tárgyat megszüntették, és helyette üzleti informatika tárgy szerepel a képzési programban. A döntés háttérében az állt, hogy a korábbi informatika tárgy keretén belül olyan tudásanyagot oktattak, ami elsősorban középiskolai tananyag, így a hallgatóknak már ennek a birtokában kell érkezniük az egyetemre. A legnépszerűbb és legnagyobb (2022-ben 446 hallgatót vettek fel) gazdálkodási és menedzsment szak esetében kiemelkedő probléma, hogy a hallgató akár úgy is felvételt nyerhet, hogy a matematika érettségi eredménye egyáltalán nem számított bele a pontszámába. Dr. Vas Réka Franciska szerint a diákok körültekintően járnak el a továbbtanulás kérdésében: megnézik a tanterveket, az oktatott tárgyakat, és aki magától távolinak érzi a matematikát az nem választja a gazdálkodási és menedzsment képzést. A tendencia azonban azt mutatja, hogy a gazdaságinformatikus képzésre járó hallgatók, akiknek bemeneti

²⁸ A példák a gazdálkodási és menedzsment képzésről származnak.

követelmény az informatika vagy a matematika emelt szintű érettségi, jobb eredményeket érnek el a matematikai és statisztikai tárgyakból. Az alapítványi fenntartásúvá válásnak köszönhetően már a felvételi követelmények alakításában is több tere van az egyetemi vezetésnek, de a matematika érettségi kötelezővé tétele valamennyi gazdálkodástudományi szak esetében egyelőre még nyitott kérdés.

A beszélgetés végén arról kérdeztem az interjúalanyomat, hogy a Budapesti Corvinus Egyetem, hogyan követi a munkaerőpiaci trendeket. Dr. Vas Réka Franciska elmondásai szerint jelenleg egy erre alkalmas rendszernek a kialakításán dolgoznak, ugyanis a nemzetközi akkreditációkban is elvárás, hogy a képzés során és végén is mérjék, hogy a hallgatók elérték-e a célként kitűzött kompetenciákat. Fontosnak tartja továbbá kiemelni, hogy ezt nem a hallgatók által megszerzett osztályzatokkal mérik, hanem egy erre a célra dedikált mérési rendszerrel, ami már több szak esetében is bevezetésre került: az alkalmazott közgazdaságtan és a nemzetközi gazdálkodás alapszak, illetve a közgazdasági elemző mesterszak esetében. Mérési időszakonként kiértékelik az eredményeket, és amennyiben nem érik el a kívánt célokat, akkor beavatkoznak és felülvizsgálják az adott szakok képzési programját. A kompetencia mérési rendszer kialakítása mellett Szakfejlesztési Albizottságok felállítása is folyamatban van az intézményben, megteremtve ezzel az állandó kapcsolatot a munkaerőpiaccal. A felállított albizottságokban munkaerőpiaci képviselők is helyet kapnának, akik így visszajelzésekkel szolgálhatnak, illetve jelezhetnék igényeiket az egyetem felé. Harmadrészt pedig szintén fontos, hogy az egyetem informális kapcsolatai is jól működnek: Több alumni is visszajár vendéglőadni vagy részt vállal az oktatásban. Az együttműködésre remek példa, hogy miután egy volt hallgató jelezte, hogy mekkora hiány van adatfeldolgozó szakemberekből, közösen dolgoztak ki egy ennek megfelelő kurzust, és építették azt be a gazdaságinformatika mesterképzésbe.

V. Konklúzió

A kutatás során arra kerestem választ, hogy mekkora átfedések vannak a Budapesti Corvinus Egyetem gazdasági alapszakjai között, mennyiben nyújt többet egy mesterképzés, illetve, hogy a hallgatók elsajátítják-e a munkaerőpiac által elvárt skilleket. A feltett hipotézisem pedig arra vonatkozott, hogy a releváns munkatapasztalat nélküli diplomások hátrányban vannak a munkaerőpiacon. A felsorolt kérdéseket három irányból igyekeztem megközelíteni: a munkaerőpiac felől álláshirdetések elemzésével, a hallgatóktól kérdőív segítségével, illetve a felsőoktatás irányából a Budapesti Corvinus Egyetem oktatási rektorhelyettesével lefolytatott mélyinterjú által.

Az álláshirdetések elemzéséből kiderült – több, hasonló kutatási eredménnyel átfedésben –, hogy a munkaerőpiac által leginkább elvárt képességek a hatékony kommunikáció, az elemzőkészség és analitikus gondolkodás, a precizitás, a csapatmunka, illetve a problémamegoldás. Emellett az állások jelentős része vár el magabiztos MS Office, azon belül leginkább Microsoft Excel használatot, továbbá a mintámban szereplő álláshirdetések 71 %-a várt el, vagy részesítette előnyben azokat a pályakezdőket, akik legalább egy éves munkatapasztalattal rendelkeznek. A Budapesti Corvinus Egyetem képzési programjainak vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy a legtöbb alapszak (kivéve a gazdaságinformatikus alapszakot) között jelentős átfedés van. A hasonlóságok hátterében az alapképzések alapozó mivolta állhat, ugyanis a hallgatóknak elsősorban el kell sajátítania a közgazdaságtan alapvető összefüggéseit, mint pl. a mikro- és makroökonómiát. Az alap-és mesterképzések képességmátrixai már sokkal kevesebb hasonlóságot mutattak, ugyanis a mesterképzések már sokkal specifikusabb tudással vértetik fel a hallgatókat. Emellett fontos kiemelni, hogy közel ötödannyi ember szerez hazánkban mester diplomát, mint alapot, amelynek következtében a mesterdiplomával rendelkezők előnyben lehetnek a munkaerőpiacon. Az öt vizsgált alapszak (alkalmazott közgazdaságtan, gazdálkodási és menedzsment, gazdaságinformatikus, nemzetközi gazdálkodás és pénzügy-számvitel) közül három képességmátrixában szerepelt a kommunikáció, mint a hallgatók által elsajátított skill. Valamennyi vizsgálat tárgyát képező alap-és mesterszakon végzett hallgató rendelkezik elemzőkészséggel, és képes csapatban dolgozni. A precizitás ugyan az álláshirdetések 44 %-ban megjelent elvárásaként, ezt a skillt egyik képzés képességmátrixa sem tartalmazta. A kérdőíves felmérés eredményei részben alátámasztották az egyetem képességmátrixaiban tett ígéreteit. A kitöltők jelentős része sajátította el az egyetem falain belül a csapatmunka (92 %), a problémamegoldás képességét (82 %), illetve a matematikai és statisztikai elemzések

módszertanát (65 %), ami megfeleltethető az álláshirdetésekben szereplő elemzőkészség, analitikus gondolkodás elvárással. A szoftver használat felmérése során az is kiderült, hogy hallgatók szintén nagy része magabiztosan használja a Microsoft Office termékeket, illetve a Canvát az egyetemi oktatás következtében. A hallgatók 89 %-a fontosnak tartja, hogy releváns munkatapasztalatra tegyen szert tanulmányai során, mert szeretne előnyösebb pozícióból indulni a munkaerőpiacon, betekintést nyerni több szakterületre, versenyképes tudásra szert tenni, illetve plusz pénzt szerezni. A hallgatók fele jelenleg és átlagosan 14 hónapja dolgozik tanulmányai mellett. Ezzel párhuzamosan a Budapesti Corvinus Egyetem a tanulási intenzitás növelésére törekszik. Dr. Vas Réka Franciska, oktatási rektorhelyettes elmondásai szerint az egyetem céljai között szerepel, hogy a hallgatók elsősorban a tanulmányaikra koncentráljanak, és minél több tudásra tegyenek szert. A Corvinusos diploma garanciát jelent a munkaerőpiacon, és akár helyettesítheti a releváns munkatapasztalatra vonatkozó elvárást. A munkaerőpiaccal jelenleg kettő -belátható időn belül pedig három- kapcsolódási pontja lesz az egyetemnek. A közelmúltban egy speciális kompetencia mérési rendszer kialakításán dolgozik az intézmény, amellyel mérési időszakonként felmérhetik, hogy a hallgatók valóban elsajátították-e a célként kitűzött képességeket, és ennek hiányában pedig beavatkoznak, felülvizsgálják a képzési programokat. Emellett tervben van olyan Szakfejlesztési Albizottságok felállítása is, amelyek fórumot biztosítanak a munkaerőpiac képviselőivel történő kommunikációhoz. Harmadrészt az egyetem oktatási rektorhelyettese felhívta a figyelmet, hogy remekül működnek az informális kapcsolataik is: az alumniktól rendszeresen kapnak visszajelzéseket, hogy milyen szakemberből van aktuálisan hiány a munkaerőpiacon.

Összeségében azt állíthatjuk, hogy az egyetem jó irányban halad, hogy olyan frissdiplomásokat engedjen ki szárnyai alól, akik kielégítik a legtöbb feléjük támasztott elvárást, és akik megállják a helyüket a vállalati szférában. Habár a hipotézisem, miszerint a releváns munkatapasztalat nélküli friss diplomások hátrányban vannak a munkaerőpiacon, a jelenlegi helyzetben igazolást nyert, fontos megemlíteni, hogy a munkáltatóknak is át kell értékelniük ezen elvárásaikat, mert aligha előnyös számukra, ha a hallgatók elhanyagolják egyetemi tanulmányaikat, vagy ha a párhuzamos munkavégzés és egyetem látogatás miatt már a húszas éveikben kiégés jeleit mutatják.

VI. Hivatkozások

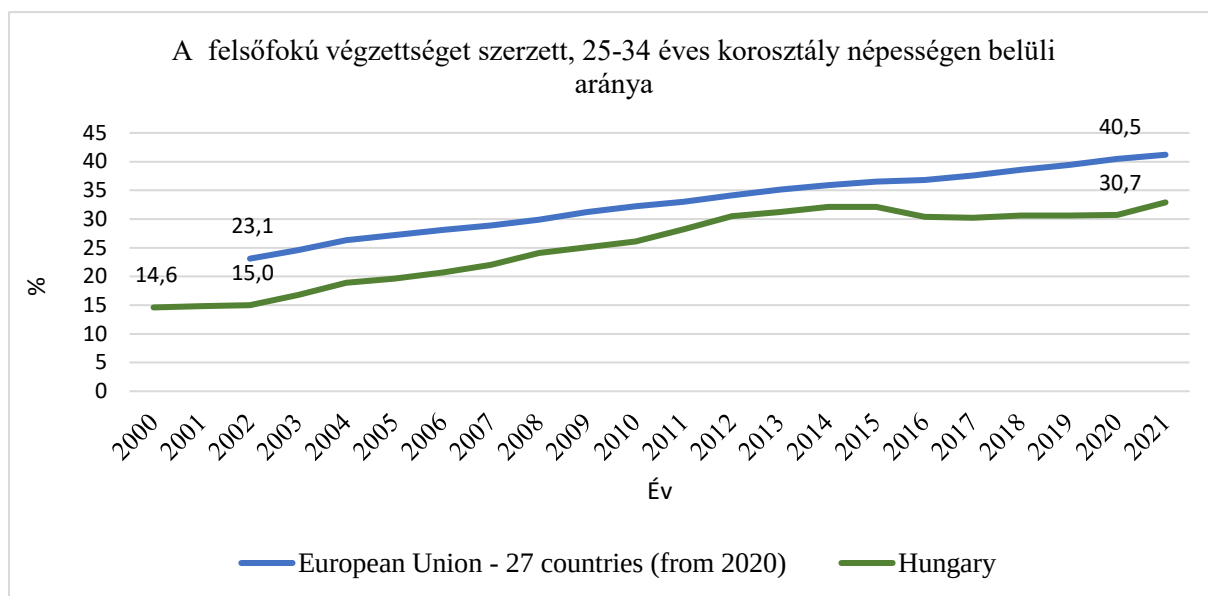
- Bálint, C. I., Dunay, A., & Kozma, T. (2012). Dilemmas of labour market needs and higher education: The Hungarian case study. *Czestochowa University of Technology, Faculty of Management, Publishing Section*, 245-259. Forrás: REAL- az MTA Könyvtárának Repozitóriuma: <http://real.mtak.hu/26183/>
- Balla, I. (2022. 07 25). Sikertörténet vagy kudarc az átalakulás? Három éve váltott modellt a Corvinus. *HVG*.
- Bárczi, G., Ország, L., Balázs, J., Bíró, I., Elekfi László, Kelemen, J., . . . Újváry, L. (1959-1962). *A magyar nyelv értelmező szótára*. (M. T. intézete, Szerkesztő:) Letöltés dátuma: 2023. 03 16, forrás: Arcanum: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/>
- Bennett, R. (2002). Employers' Demands for Personal Transferable Skills in Graduates: a content analysis of 1000 job advertisements and associated empirical study. *Journal of Vocational Education and Training*, Vol. 54 No 4, 457-476.
- Berde, É., Czenky, K., Györgyi, Z., Híves, T., Morvay, E., & Szerepi, A. (2006). *Diplomával a munkaerőpiacon*. Budapest: Felsőoktatási Kutatásintézet.
- Budapesti Corvinus Egyetem honlapja*. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 03 29, forrás: Képzési programok, alapképzések: <https://www.uni-corvinus.hu/fooldal/élet-a-corvinuson/hallgatoi-tanulmányi-ügyek/kepzesi-programok/alapkepzes/>
- Cedefop*. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 03 13, forrás: Cedefop: <https://www.cedefop.europa.eu/hu/about-cedefop/who-we-are>
- Cox, S., & King, D. (2006). Skill sets: an approach to embed employability in course design. *Education + Training*, Vol. 48 No. 4, 262-274.
- Diplomán túl*. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 02 16, forrás: Diplomán túl: <https://www.diplomantul.hu/>
- Eurostat. (dátum nélk.). Eurostat Data Browser. Letöltés dátuma: 2023. 03 29, forrás: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_20/default/table?lang=en
- Fazekas, K. (2019). A technológiai fejlődés hatása a munkapiacra elvárt készségekre. *Közgazdaság*, 23-33.

- Felvi.hu. (2023). Forrás: Felvi.hu:
https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/ponthatarok
- Flip learning*. (2014). Forrás: What is Flipped Learning?: https://flippedlearning.org/wp-content/uploads/2016/07/FLIP_handout_FNL_Web.pdf
- Gebei, T., & Vincze, S. (2020). Felsőoktatási továbbtanulási preferenciák összehasonlítása a munkaerőpiac igényeivel. *International Journal of Engineering and Management Sciences*, 5 (1) 382-392.
- Hartle, F. (1995). *How to re-engineer your performance management process*. London: Kogan Page.
- Hauschildt, K., Gwosc, C., Schirmer, H., & Wartenbergh-Cras, F. (2021). *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe*. Forrás: Eurostudent: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VII_Synopsis_of_Indicators.pdf
- Kautz, T., J. Heckman, J., Diris, R., Borhans, I., & Weel, B. (2014). *Fostering and measuring skills: Improving cognitive and non-cognitive skills to promote lifetime success*. Nber working Paper Series: National Bureau of Economic Research.
- Khurshid Abbasi, F., Ali, A., & Bibi, N. (2018). Analysis of skill gap for business graduates: managerial perspective from banking industry. *Education + Training*, 354-367.
- Kiss, L. (2020). Munkaerő-piaci stratégiák, munkáltatói elvárások és a diplomások. *Felsőoktatási Műhely*, 83-94.
- Kőmíves, M. P., & Dajnoki, K. (2015). Ranking systems as the connection between the higher education and the labour market in Hungary. *Procedia Economics and Finance* 32, 292-297.
- Központi Statisztikai Hivatal*. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 04 15, forrás: STADAT: https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0020.html
- KSH. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 03 14, forrás: Központi Statisztikai Hivatal: <https://www.ksh.hu/stadat>

- Lake, R. (2023. 02 06). *Most Valuable Career Skills for 2023: An Overview*. Letöltés dátuma: 2023. 03 13, forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/personal-finance/most-valuable-career-skills/>
- Laker, D., & Powell, J. (2011. 03 21). *The Differences between hard and soft skills and their relative impact on training transfer*. Letöltés dátuma: 2023. 03 01, forrás: Wiley Online Library: <https://doi.org/10.1002/hrdq.20063>
- Learning to grow: what employers need from education and skills*. (2012. 06). Letöltés dátuma: 2023. 03 16, forrás: National Numeracy: https://www.nationalnumeracy.org.uk/sites/default/files/documents/Recovered/cbi_education_and_skills_survey_-_published_june_2012.pdf
- Niwattanakul, S., Singthongchai, J., Naenudorn, E., & Wanapu, S. (2013). Using of Jaccard Coefficient for Keywords Similarity. *International MultiConference of Engineers and Computer Scientists*, Vol I.
- OECD. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 03 16, forrás: OECD: <https://www.oecd.org/skills/>
- OECD Future of Educations and Skills 2030 - Conceptual learning framework*. (2019). Letöltés dátuma: 2023. 03 16, forrás: OECD: https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/skills/Skills_for_2030_concept_note.pdf
- Oxford University press*. (2023. 03 01). Forrás: Oxford Learner's Dictionaries: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/skill
- Pang, E., Wong, M., Leung, C., & Coombes, J. (2019). Competencies for fresh graduates' success at work: Perspectives of employers. *Industry and Higher Education*, Vol. 33 55-65.
- Polányi, K. (1976). *Az archaikus társadalom és gazdasági szemlélet*. Budapest: Gondolat Könyvkiadó.
- Ross, S. (2023. 01 28). *Is Entrepreneurship a Factor of Production?* Letöltés dátuma: 2023. 03 16, forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032615/why-do-some-economists-consider-entrepreneurship-be-factor-production.asp>
- Sapsford, D. (1981). *The economics of the labour market*. London: George Allen & Unwin LTD.

- Sebők, M., Ring, O., & Máté, Á. (2021). *Szövegbányászat és mesterséges intelligencia R-ben*. Typotex Elektronikus Kiadó Kft.
- Stirati, A. (1991). *The theory of wages in classical economics: a study of Adam Smith, David Ricardo, and their contemporaries*. Edward Elgar Publishing Limited.
- Sulinet. (2019. 08 06). Forrás: Mit, miért és hogyan? - A fordított osztályterem alkalmazása: <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/a-forditott-osztalyterem-alkalmazasa>
- Van der, K., & M & Boon, J. (2002). The investigation of competencies within professional domains. *Human Resource Development International*, 411-424.
- Wang, J., & Dong, Y. (2020). Measurement of Text Similarity: A Survey. *Information* 11(9): 421.

VII. Mellékletek

10. ábra: A felsőfokú végzettséget szerzett, 25-34 éves korosztály népességén belüli aránya, Forrás: (Eurostat)
Megjegyzés: A magyarországi adatok esetében 2001-ben, mindkét idősor esetében pedig 2014-ben volt törés az idősorban.

Időszak	Oklevelet, tudományos fokozatot szerzettek száma (fő)				
	Képzési terület a felsőoktatásban				
	Mindösszesen Képzési terület a felsőoktatásban	Relatív változás az előző évhez képest - mindösszesen képzési terület	Gazdaság és irányítás	Relatív változás az előző évhez képest - gazdaság és irányítás	Gazdaság és irányítás relatív részesedése
2011	61774	3,26%	14280	5,72%	23,12%
2012	63790	5,91%	15097	20,34%	23,67%
2013	67557	-1,54%	18167	-16,38%	26,89%
2014	66516	2,86%	15192	-4,74%	22,84%
2015	68417	-0,45%	14472	-10,23%	21,15%
2016	68110	-7,34%	12991	-3,43%	19,07%
2017	63109	3,12%	12545	7,45%	19,88%
2018	65079	-3,63%	13480	-3,59%	20,71%
2019	62715	183,78%	12996	144,84%	20,72%
2020	177972 ²⁹	13,98%	31819	6,16%	17,88%
2021	71480		13797		19,30%

13. táblázat: Oklevelet, tudományos fokozatot szerzettek száma 2011-2021, Forrás: (KSH, 2023)

²⁹ Miért ennyi diploma? Indokold meg

	Jelentkezők száma	Jelentkezők/Első helyen	Felvettek/Összesen
2001	32,459%	46,478%	27,071%
2002	30,683%	46,367%	26,082%
2003	30,575%	45,751%	25,480%
2004	28,937%	40,382%	23,290%
2005	28,124%	35,749%	21,420%
2006	25,695%	31,911%	20,235%
2007	29,552%	30,935%	20,138%
2008	30,277%	38,338%	22,090%
2009	27,866%	34,816%	19,852%
2010	26,043%	33,739%	18,209%
2011	24,354%	32,314%	17,750%
2012	19,210%	24,347%	16,358%
2013	25,632%	31,380%	20,907%
2014	25,256%	33,259%	21,023%
2015	25,307%	32,634%	21,370%
2016	26,763%	35,878%	22,542%
2017	26,125%	34,654%	22,533%
2018	26,864%	35,935%	23,393%
2019	28,362%	37,940%	25,094%
2020	28,807%	38,135%	24,329%
2021	28,503%	39,203%	24,102%
2022	28,239%	37,141%	23,496%

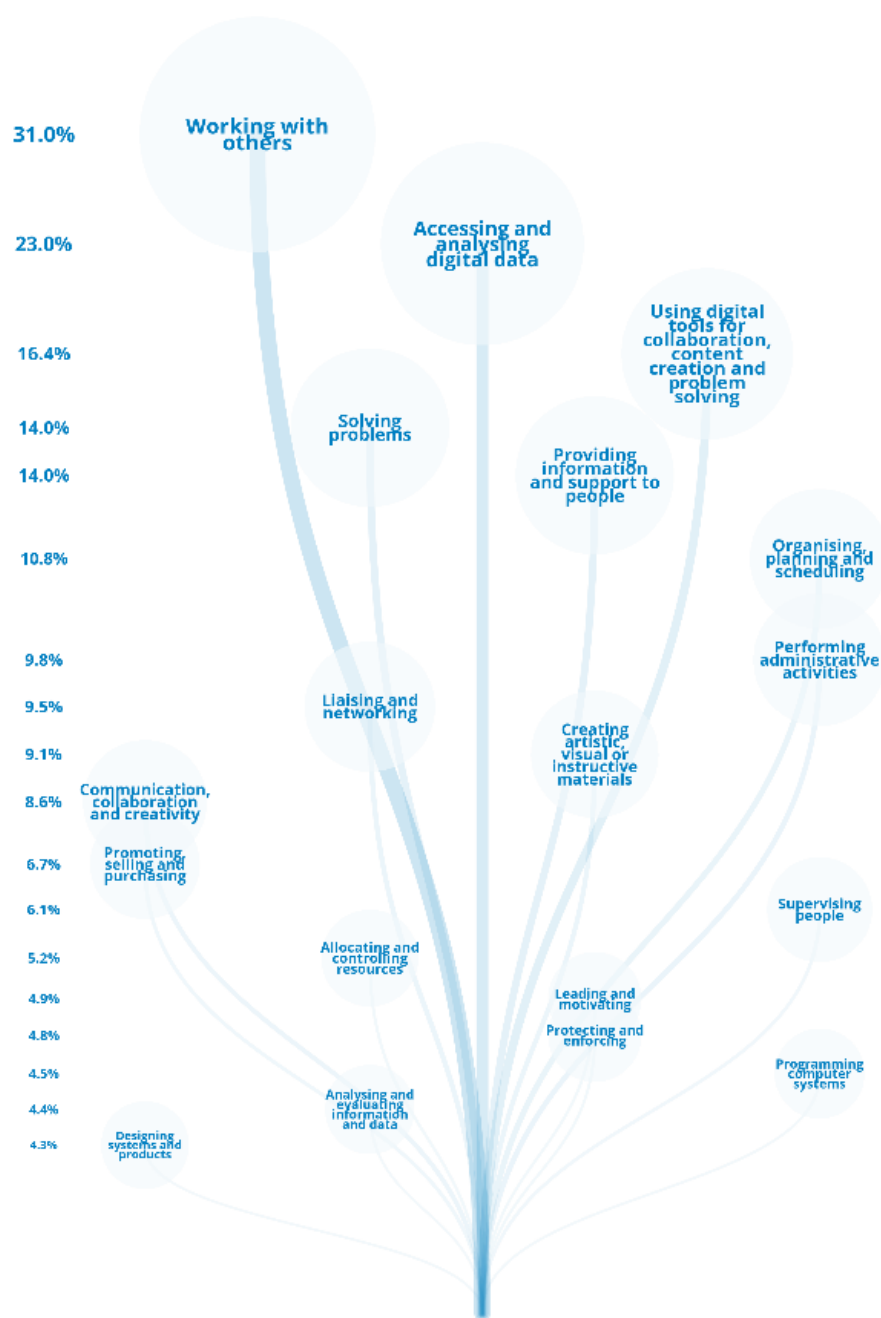
14. táblázat: A gazdaságtudományi szakírányra jelentkezők, első helyen jelentkezők és a felvettek számának aránya az összes jelentkezőhöz, az összes első helyen jelentkezőhöz és az összes felvetthez viszonyítva 2001 és 2020 között, Forrás: (Felvi.hu, 2023)

		Képzés kezdő éve				
		2018	2017	2016	2015	2014
Kitöltők száma		83	500	382	377	119
Tanulmányok munkavégzők kitöltésekor)	(a mellett kérdőv	67,53%	40,12%	48,95%	56,23%	74,79%

15. táblázat: Tanulmányok melletti munkavégzők száma képzés kezdő éve szerinti bontásban, kitöltés éve: 2018
Forrás (Diplomán túl, 2023)

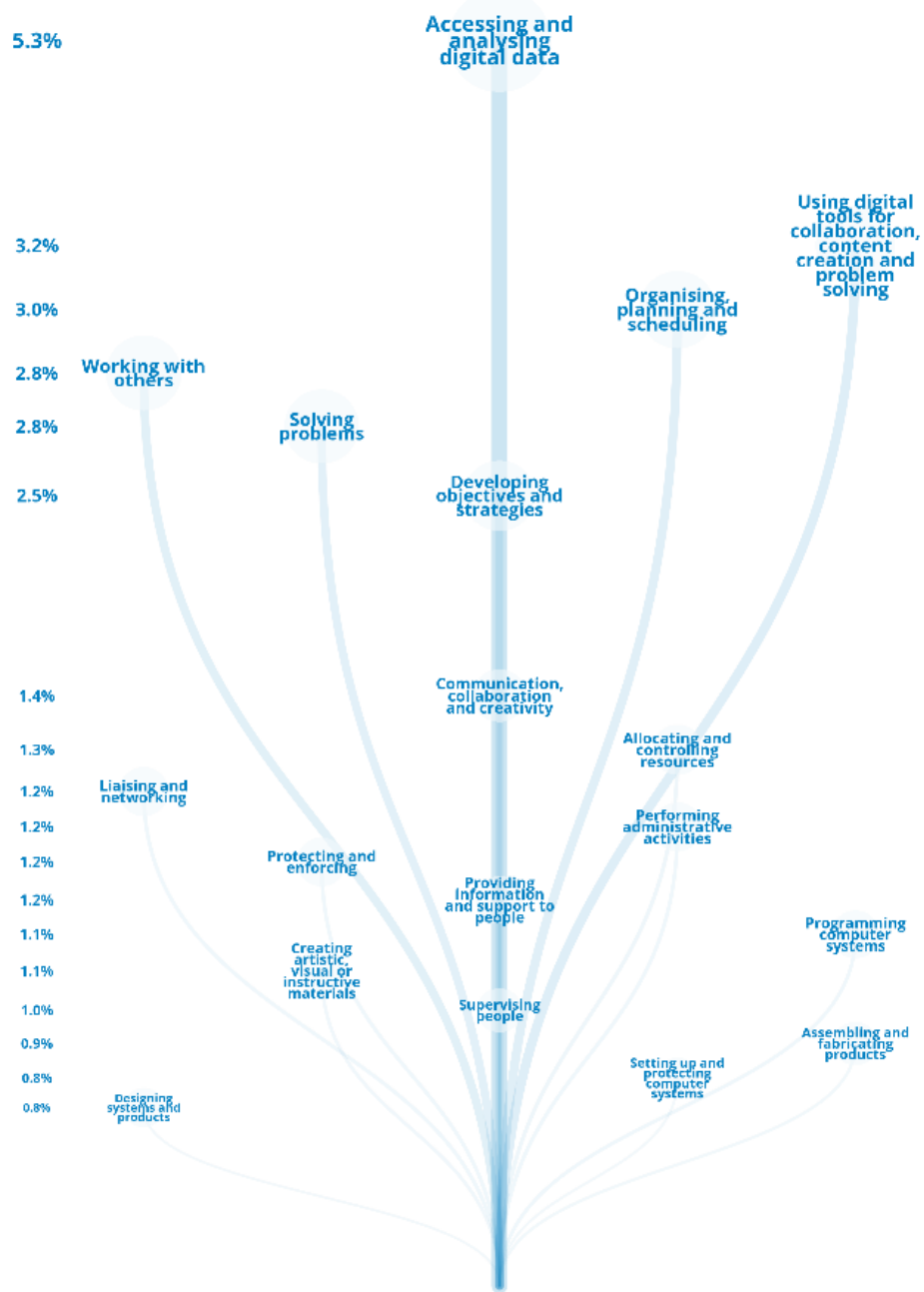
		Képzés kezdő éve			
		2016	2014	2013	2012
Kitöltők száma		49	727	522	497
Tanulmányok munkavégzők kitöltésekor)	(a mellett kérdőv	44,90%	36,50%	42,88%	49,90%

16. táblázat: Tanulmányok melletti munkavégzők száma képzés kezdő éve szerinti bontásban, kitöltés éve: 2016
Forrás (Diplomán túl, 2023)

 CEDEFOP

11. ábra: A legtöbbször elvárt skillek az online álláshirdetésekből az Európai Unió 27 országában 2021-ben (ESCO level 2) Forrás: (Cedefop, 2023)

12. ábra: A legtöbbször elvárt skillek az online álláshirdetésekből Magyarországon (ESCO level 2)
Forrás: (Cedefop, 2023)

Nemzetközi gazdálkodás	Mindkettő képzés	Gazdálkodási és menedzsment
Nemzetközi szállítmányozás, nemzetközi pénzügyi folyamatok	Gazdaságtudomány alapvető, átfogó fogalmai	Szervezetek és intézmények létrehozásának (...) alapelvei és módszerei
Nemzetközi vállalkozásokhoz kapcsolódó más szakterületek alapjainak ismerete	A gazdaság mikro és makro szerveződési szintjeinek alapvető elméletei	Döntéselőkészítés, döntéstámogatás módszertani alapjai
Gazdaságpolitika, külkereskedelmi folyamatok, külgazdasági politika	Matematikai és statisztikai elemzési módszerek	Szakterületéhez kapcsoló más szakterületek alapjainak ismerete
Európai Unióval kapcsolatos ismeretek	Projektben, teamben, munkaszervezetben való együttműködés, projekt vezetés szabályai	Gazdaságtudomány szókinccse legalább egy idegen nyelven
Gazdaságtudomány szókinccse legalább két idegen nyelven	Gazdálkodási folyamatokat támogató informatikai és irodatechnikai eszközök használata	
	Szakszerű és hatékony kommunikáció	
	Gazdaságtudomány alapvető szókinccse anyanyelven	

17. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, tudás dimenzió

Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)

Nemzetközi gazdálkodás	Mindkettő képzés	Gazdálkodási és menedzsment
Szállítmányozási és külkereskedelmi folyamatok komplex következményeinek a meghatározása	Projekt tervezés, szervezet	Világgazdasági, nemzetközi üzleti folyamatok követése és értelmezése
Szállítmányozáshoz, külkereskedelmi folyamatokhoz gazdasági tevékenység tervezése, szervezése	Kisebb vállalkozás, gazdálkodó szervezet irányítása és ellenőrzése	
Online és nyomtatott szakirodalom megértése és használata	Tények és alapvető összefüggések feltárása rendszerezés, elemzés	
Nemzetközi, multikulturális környezetben végzett munka sajátosságaival tisztában van	Önálló következtetések, kritikai észrevételek megfogalmazása, döntés-előkészítő javaslatok	
	Szakmai javaslatok megfogalmazása	
	Projektben, csoportos feladatmegoldásban való részvétel	
	Kis- és középvállalkozás, illetve szervezeti egység vezetése	
	Középszintű szakmai idegennyelv használat	

18. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, képességs dimenzió

Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)

Nemzetközi gazdálkodás	Mindkettő képzés	Gazdálkodási és menedzsment
Kritikusan viszonyul saját, illetve a beosztottak tudásához, munkájához és magatartásához	Minőségi munkavégzés érdekében problémaérzékeny, proaktív, projektben, csoportos feladatvégzés esetén konstruktív, együttműködő, kezdeményező	Befogadó mások véleménye. Az ágazati, regionális, nemzeti és európai értékek iránt
Törekszik mások véleményét figyelembe venni	Fogékony új információk feldolgozására	Életpálya-tervezés fontosságának elismerése
	Törekszik tudásának és munkakapcsolatainak fejlesztésére	
	Életen át tartó tanulás	
	Nyitott a változtatások iránt	

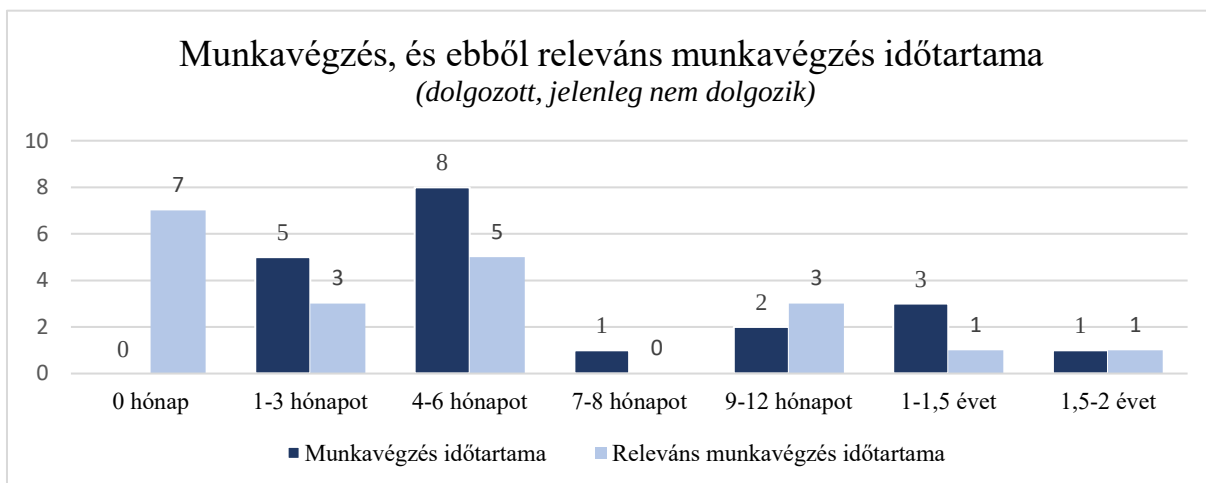
19. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, attitűd dimenzió

Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)

Nemzetközi gazdálkodás	Mindkettő képzés	Gazdálkodási és menedzsment
Felelősséget vállal a munkával és magatartásával kapcsolatos szakmai, jogi, etikai normák és szabályok betartása terén	Önálló munkavégzés	Önállóan választja ki és alkalmazza a megfelelő módszereket
Figyelemmel kíséri a társadalmi-gazdasági-jogi környezet szakterület változásait	Az elemzésekért, következtetéseiért, döntéseiért felelősséget vállal	
Előadásokat tart, vitavezetést önállóan végez		
Önállóan és felelősséggel vesz részt szakmai fórumok munkájában		

20. táblázat: A gazdálkodási és menedzsment és a nemzetközi gazdálkodás alapképzések képességmátrixának összevetése, autonómia és felelősség dimenzió

Forrás: saját készítésű táblázat a képzési programok alapján (Budapesti Corvinus Egyetem honlapja, 2023)

13. ábra: A munkavégzés, és az ebből releváns munkavégzés időtartama, dolgozott kategória

Forrás: saját diagram